

LUNDS
UNIVERSITET

Arbetsrelaterat våld bland ordningsvakter och entrévärdar i Malmös krogmiljö

En kvantitativ studie om trygghet

Av: Dominika Kaminska och Salla Hiekkänen

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårtermin 2017

Handledare: Reza Banakar

Examinator: Håkan Hydén

Abstract

Nightlife environments are high-risk environments for violence, hence security guards and nightclub entry hosts are necessary to guarantee guest safety. However, there is little research on their view of their own safety and vulnerability.

This study examines exposure to work-related violence and feelings of (un)safety among security guards and entry hosts working in nightclubs in Malmö, Sweden. It addresses the question from a sociological perspective on law, namely how work-related violence and feelings of (un)safety among security guards' and entry hosts' can be seen in relation to Swedish work environment legislation, and jurisprudence according to which this group of professionals must tolerate a higher exposure to violence than employees in general.

A questionnaire survey (n=63) is addressed to security guards and entry hosts in Malmö. Results suggest these groups perceive work-related violence as a common problem. While 43 percent of respondents report feeling fairly safe at work, 71 percent report feeling unsafe outside work due to their professional role. Results also suggest that certain violence trigger worse feelings of unsafety, and that feelings of unsafety worsen with the number of violent incidents that respondents experience.

Results are interpreted against Giddens' theory of *ontological security* and contextualised against precedent cases and legislation, leading to a discussion whether the norm given by the law supports the safety of security guards and entry hosts at work. This, we argue, indicates that bottom-up perspectives on work-related violence deserves more emphasis in Swedish work environment legislation and jurisprudence.

Keywords: workrelated violence, entry host, security guard, safety, vulnerability

Nyckelord: arbetsrelaterat våld, entrévärd, ordningsvakt, trygghet, utsatthet

Förord

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till vår handledare Reza Banakar, professor på rättssociologiska institutionen vid Lunds Universitet, som väglett oss under skrivandets gång. Stort tack även till de personer som hjälpt oss att dela enkäten och självklart de ordningsvakter och entrévärdar som deltagit i studien.

Sist, men inte minst, vill vi tacka varandra. Att skriva uppsats tillsammans har varit lärorikt och att ha varandras stöd och kunskap har varit en tillgång i med- och motgångar.

Tack!

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1. Syfte och frågeställningar	7
1.2. Rättssociologisk relevans	7
1.3. Avgränsningar	8
1.4. Definitioner	8
2. Bakgrund	12
2.1. Det arbetsrelaterade våldet	12
2.2. Lagstiftning	13
2.2.1. Reglerande lagstiftning om arbetsmiljö	13
2.2.2. Reglerande lagstiftning om ordningsvakter	14
2.2.3. Ersättning för kränkning enligt skadeståndslagen	15
2.3. Rättsfall om allvarlig kränkning	16
2.3.1. NJA 2012 s. 711 – kränkning mot en ordningsvakt	16
2.3.2. T 9065-1 – Kränkning mot en entrévärd	17
2.4. Arbetsmiljö i bevakningsbranschen	18
2.4.1. BYA	18
3. Tidigare forskning	19
3.1. Förekomst av hot och våld i säkerhetsbranschen	19
3.1.1. Våld i krogmiljöer.....	20
3.1.2. Våld mot krogvakter	20
3.2. Konsekvenser av arbetsrelaterat våld	21
3.2.1. Otrygghet och rädsla som konsekvens av arbetsrelaterat våld.....	22
3.2.2. Rädsla för brott	23
3.2.3. Faktorer som påverkar rädslan för arbetsrelaterat våld.....	24
3.3. Säkerhetsbranschen	25
3.3.1. Normalisering av risk och våld i säkerhetsbranschen	25
3.3.2. Trygghetsskapande åtgärder	26
4. Teoretiskt ramverk	27
4.1. Giddens teori om ontologisk trygghet	27
5. Metod	29
5.1. Sökning	30
5.2. Genomförande av undersökningen	30
5.2.3. Urval.....	31
5.2.4. Frågeformuläret.....	31
5.2.5. Missivbrevet	34
5.3. Reliabilitet, Validitet och Generaliserbarhet	34
5.4. Etiska överväganden	35
6. Resultat	35
6.1. Urval	36
6.2. Tidigare erfarenheter och faktisk utsatthet	36
6.2.1. Skällsord.....	36
6.2.2. Spottar och knuffar	36
6.2.3. Sexuella trakasserier	37
6.2.4. Verbala hot.....	37
6.2.5. Föremål som kastas.....	37
6.2.6. Slag och sparkar	38
6.2.7. Hot med vapen eller tillhygge	38
6.2.8. Konsekvenser av arbetsrelaterat våld	38
6.2.9. Situationer där hot och våld uppstår	38
6.2.10 Övriga faktorer	39
6.3. Otrygghet och oro för att bli utsatt för arbetsrelaterat våld och hot	39

6.3.1. Generella trygghetskänslan	40
6.3.2. Skällsord.....	41
6.3.3. Spottar och knuffar.....	41
6.3.4. Sexuella trakasserier	42
6.3.5. Verbala hot.....	42
6.3.6. Föremål som kastas.....	43
6.3.7. Slag och sparkar.....	43
6.3.8. Hot med vapen eller tillhygge	44
6.3.9 Övrigt.....	44
7. Slutsatser och analys	45
7.1. Utsatthet	45
7.1.1. Skillnader i utsatthet mellan ordningsvakter och entrévärdar	46
7.1.2. Situationer där utsatthet förekommer och gärningsperson	47
7.1.3. Anmälningbenägenhet.....	48
7.2. Trygghet.....	49
7.3. Förhållandet till rätten.....	52
8. Avslutande diskussion	54
8.1. Förslag till framtida forskning	55
Referenslista	56
Artiklar	56
Elektroniska tidskriftsartiklar	57
Förarbeten	58
Föreskrifter.....	58
Lagkommentarer	58
Litteratur	58
Rapporter	59
Uppsatser.....	59
Webbsidor	60
Bilaga 1 – Statistik från Brå.	62
Bilaga 2 – Frågeformuläret	63
Bilaga 3 – Resultat.....	74

1. Inledning

Bevakningsbranschen, för vilken cirka 20 000 personer arbetar, är en expanderande yrkesgren som får en allt större roll i det svenska samhället. Branschen präglas av ett säkerhetsarbete där uppgiften är att säkra och trygga samhället. Sådan ordningshållning har blivit alltmer vanlig i bland annat krogar och nattklubbar (BYA 2016, s. 206; Ds 2003, s. 27, 29; Tutenges et.al. 2014, s. 129).

Säkerhetspersonalens främsta uppgift är att skapa trygghet åt kunderna och förväntas därför vara experter på att hantera incidenter för att förebygga hot och våld mot andra och mot sig själva. Samtidigt som bevakningspersonal ska säkra omgivningen, är de själva väldigt utsatta, särskilt i publika miljöer såsom krogar och nattklubbar. Väktaryrket är ett av de farligaste när det gäller utsatthet för hot och våld (Brå 2015:12, s. 31). Den anmälda arbetsskadestatistiken har ökat bland väktare och ordningsvakter – en yrkesgrupp som oftare än andra riskerar att hamna i konfliktsituationer. Våld mot ordningsvakt anmäldes 1 385 gånger i Sverige 2016, varav 68 anmälningar var i Malmö kommun (se *Bilaga 1*; BYA 2016, s. 94-95). Samtidigt speglar polisanmälningarna inte verkligheten, då anmälningsbenägenheten är låg och mörkertalet därmed stort. Ordningsvakter har slutat anmäla hot, då händelser som skällsord och mordhot blivit vardag och på grund av att polisen oftast avskriver ärendena i brist på bevis (Öster, Transportarbetaren 2016). Konsekvensen av mörkertalet kan vara att flera symptom och reaktioner på stress och rädsla aldrig kommer fram i allmän statistik, vilket resulterar i sämre möjligheter för nödvändiga åtgärder (AFS 1993:2, s. 5; Hamilton & Helleday 2014, s. 20).

En våldssituation påverkar människor på olika sätt. Många upplever rädsla eller obehag efter en händelse, medan andra blir relativt oberörda. Reaktionen kan bero på hur händelsen uppfattades, om individen var beredd på det inträffade och om denne varit med om hot- eller våldssituationer tidigare. Även insikten om risken för våldsutsatthet är en psykisk påfrestning (AFS 1993:2, s. 5).

Ordningsproblem vid krogar och nattklubbar är vanligt förekommande, framför allt i storstadsområden. På grund av det är arbete som utförs av en ordningsvakt eller entrévärd i krogmiljöer riskfyllt och svårt. Det finns flera exempel på när ordningsvakter eller entrévårdar utsätts för allvarliga hämndreaktioner på grund av händelser i krogdörren (Ds 2003:50, s. 53-

54). Det är mot bakgrund av detta intressant att undersöka våldsutsattheten och dess konsekvenser bland ordningsvakter och entrévärdar i Malmös krogmiljö. I denna uppsats undersöks det genom en trygghetsmätning i form av enkätstudie. Studiens resultat granskas i förhållande till arbetsmiljölagstiftning och till rättens syn på arbetsrelaterat våld mot krogvakter. Detta för att se om trygghetskänslan bland krogvakter stämmer överens med den rådande uppfattningen i rätten och samhället om hur trygga de ”ska” känna sig.

1.1. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka utsatthet av arbetsrelaterat våld samt den subjektiva trygghetskänslan bland ordningsvakter och entrévärdar som jobbar i Malmös krogmiljö. Det vi vill ta reda på är hur den upplevda tryggheten förhåller sig till utsatthet för att sedan kunna analysera hur det ses i förhållande till rätten. Frågeställningarna lyder:

- I vilken utsträckning utsätts ordningsvakter och entrévärdar för arbetsrelaterat hot och våld i Malmös krogmiljöer?
- Hur trygga känner sig ordningsvakter och entrévärdar på sin arbetsplats när de jobbar i Malmös krogmiljöer och har deras trygghet en koppling till utsatthet?
- Hur ses detta i förhållande till rätten?

1.2. Rättssociologisk relevans

Rättssociologi är ett brett ämne relaterat till regler och normer, som i princip kan omfatta vad som helst i samhället (Hydén 2002, s. 46). Mathiesen beskriver rättssociologin som rättens sammanvävning med förhållanden som övrigt ingår i våra liv, där rätten analyseras i samhället (Mathiesen 2005, s. 14, 16).

Normvetenskap är en gren av rättssociologin och spelar en viktig roll för rättssociologisk forskning, då det möjliggör kartläggningen av förekomsten av normer, deras olika funktioner och samband (Hydén 2002, s. 267; Baier & Svensson 2009, s. 14). Att analysera med normen som utgångspunkt ger utrymme till att väga in betydelsen av kognitiva faktorer såsom värderingar och känslor, för att öka förståelsen om människors handlande (Hydén 2002, s. 35). En rättsregel är en kategori av normer som upphöjts till en rättsregels status och därmed fått en viss förstärkning som norm (Hydén 2002, s. 268, 270; Baier & Svensson 2009, s. 21). Mathiesen (2005) beskriver rätten som ett samlat system för formellt antagna regler,

institutioner som i högsta instans tillämpar dessa regler samt icke formellt antagna regler baserade på icke skriven lag inklusive sedvanerätten. Han beskriver vidare att rätten och samhällsförhållandena påverkas av varandra och i vilken utsträckning det existerar en växelverkan mellan rättsliga regler eller avgöranden och samhällsförhållanden i övrigt (2005, s. 26). Cotterrell (1992) menar att det är vikt att analysera rättens funktioner i dagens samhälle. Rätten uppfyller enligt honom fyra funktioner som kan analyseras: (1) skiljeförfarande (tvistlösning), (2) preventiv, (3) etablerar rättigheter och auktoritet i en grupp, (4) normgivande - harmoniserar och organiserar aktiviteter i en grupp (ibid., s. 82-82).

I förevarande uppsats undersöker vi utsattheten och den subjektiva tryggheten bland krogvakter i jämförelse med arbetsmiljölagstiftning och rådande norm. Normen bedöms utifrån rättsfall som behandlar krogvaktens rätt till kränkingsersättning. Arbetsmiljölagstiftningen, som syftar till att skapa en god miljö och förebygga arbetsrelaterat våld, illustrerar frågor runt lagstiftningens verkningar som utgör ett resultat av samspelet mellan en formell institutionell ram (Mathiesen 2005, s. 32). Vi analyserar således växelverkan mellan rätten och samhället i övrigt samt rättens normgivande funktion i samhället.

1.3. Avgränsningar

Med arbetsmiljö i denna studie avses främst arbetsrelaterat våld och en upplevd trygghet i förhållande till våldet. Resterande faktorer som ingår i arbetsmiljön utesluts således från denna uppsats.

Studien omfattar endast ordningsvakter och entrévärdar, då det är främst dessa som arbetar med ordning i krogmiljöer. Väktare har således uteslutits, men trots det har vi med de som ett alternativ i frågeformuläret. Detta då de ingår i säkerhetsbranschen och det finns en teoretisk möjlighet för de att arbeta i krogmiljöer. Med hänsyn till uppsatsens omfattning avgränsas undersökningen till att enbart granska Malmö.

1.4. Definitioner

För att minimera risken för eventuella oklarheter, avser vi i detta avsnitt att förklara de för uppsatsen centrala begrepp.

Ordningsvakt

Ordningsvakter är en yrkesgrupp underställd polisen vars främsta uppgift är att upprätta allmän ordning. Det är av vikt att inte blanda ihop ordningsvakter med väktare, då det föreligger skillnader mellan dessa yrkesgrupper gällande befogenheter, arbetsuppgifter, utbildning och arbetsområden (Olsson 2005, s. 3).

Ordningsvakter har vissa befogenheter som normalt endast tillkommer polisen (Ds 2003:50, s. 34). Eftersom en ordningsvakt har som uppgift att upprätta den allmänna ordningen får denne omhänderta berusade personer som på grund av sitt tillstånd utgör fara för sig själva eller för någon annan. De får även avvisa eller avlägsna en person som uppträder störande och genom det utgör fara för den allmänna ordningen (Polisen 2017). Mer om ordningsvakters befogenheter går att läsa i kapitel 2.2.2.

Entrévärd

En entrévärd arbetar som dörrvakt på uppdrag av en restaurangs eller nattklubb, utan att ha ordningsvaktsförordnande. De främsta arbetsuppgifterna för en entrévärd är att ta emot gäster, avgöra vilka som ska komma in och eventuellt ordna ett kösystem för inträde (Ds 2003:50, s. 54). Skillnader mellan arbetsuppgifterna mot en ordningsvakt, utöver befogenhetsskillnader, är att en entrévärd inte ansvarar för ordningshållning. Samtidigt finns det rättsfall som menar att en entrévärd ska övervaka och upprätthålla ordningen i kön till en restaurang (T 9065-11).

Krogvakt

I denna uppsats använder vi begreppet krogvakt som ett samlingsnamn för ordningsvakter och entrévärdar som arbetar i krogmiljö (krogar och nattklubbar).

Arbetsrelaterat våld

Arbetsrelaterat våld är ett vitt begrepp som bland annat innefattar verbala hot, övergrepp och trakasserier som är kopplade till arbetet. Det är således ett samlingsnamn för både hot och fysiskt våld (AV 2010:4, s. 7-8). Med hot och våld i denna uppsats menar vi framför allt de handlingar vi har med i vår undersökning, det vill säga: skällsord, verbala hot, spottar, knuffar, sexuella trakasserier, föremål som kastas, slag eller sparkar och hot med vapen eller tillhygge.

Krogvåld

Med "krogvåld" avser vi det hot och våld som förekommer i krogar och nattklubbar.

Trygghet

Begreppet "trygghet" är viktigt att definiera för att förtydliga det vi avser att undersöka och för att göra det mätbart (Torstensson Levander 2007, s. 12, 14). Enligt Nationalencyklopedin innebär *trygghet* "att vara trygg" och därför är det av vikt att även definiera begreppet *trygg*, som innebär en avsaknad av oroande eller hotande inslag om händelser i ens omgivning, samt känslan som följer av att en individ inte behöver känna sig oroad eller hotad. Motsatsen till trygg är, enligt Nationalencyklopedin, *otrygg* och avser något med oroande eller hotande inslag.

Trygghet används för att belysa olika dimensioner av *riskbedömning*, *oro* och *rädsla*. Det kan betraktas i förhållande till sociala företeelser som upplevs skrämmande eller hotfulla, exempelvis brott eller hot om brott. (Torstensson Levander 2007, s. 5, 10-16, 36.)

Sammantaget utgör begreppet trygghet en subjektiv emotionell känsla och upplevelse som i vår studie betraktas i relation till hot- och våldsutsatthet.

Rädsla och rädsla för brott

Rädsla är, enligt Nationalencyklopedin, en känsla av obehag som ämnar till att skydda oss från faror i omgivningen. Den utlöses av ett direkt eller indirekt hot som kan resultera i en upplevelse av avsaknad kontroll eller hjälplöshet. Rädsla utgör ett konkret objekt – det är en känslomässig stressreaktion på ett specifikt hot och en negativ, undvikande och situationsbetingad känsla (Torstensson Levander 2007, s. 15-16; Giddens 1999, s. 57; BYA 2016, s. 186-187). Begreppet är kopplat till begrepp som stress, fara, risk och oro (Torstensson Levander 2007, s. 15; Monaghan 2003, s. 14; BYA 2016, s. 186-187).

Rädsla för brott är ett känt fenomen som inom den internationella forskningen kallas för *fear of crime*. Fenomenet berörs på olika sätt där olika begrepp används utan närmare reflektioner kring dess innebörd, till exempel rädsla, oro, trygghet och säkerhet (Torstensson Levander 2007, s. 9). Rädslan för brott refererar till en negativ emotionell reaktion orsakad av brott eller andra faktorer som associeras till brott. En sådan rädsla ska skiljas från både "risk" och "oro". Rädsla anses vara både en effekt och orsak av den riskbedömning individen gör och det är viktigt att inte blanda ihop dessa begrepp (Torstensson Levander 2007, s. 15).

Oro

Nationalencyklopedin beskriver *oro* som en känsla av rädsla och olust. Men trots att *oro* och *rädsla* är starkt kopplade, är det av vikt att skilja på begreppen. Till skillnad från rädsla är

oron inte strikt situationsbetingad, utan är en värdering som snarare bygger på föreställningar om risken att något skulle kunna hända vilket i sin tur väcker känsla av olust (Torstensson Levander 2007, s. 15-16).

Stress

Stress beskrivs som “de anpassningar i kroppens funktioner som utlöses av fysiska eller psykiska påfrestningar, stressfaktorer”. Hos människan kan stressreaktion beskrivas som en alarmreaktion med sammanlänkade psykiska och kroppsliga skeenden. Historiskt har stress varit en reaktion som hjälpte våra förfäder att överleva genom att stärka deras beredskap för kamp eller flykt. I dagens industrisamhälle där stressfaktorerna ser annorlunda ut leder stressreaktioner snarare till skada då de på lång sikt leder till utmattning (*Nationalencyklopedin, stress*).

Stress kan uppstå vid påfrestningar som uppstår när krav och förväntningar inte överensstämmer med vad vi kan och klarar av och akut stress kan uppstå vid plötsliga kriser. Stresssymptom kan vara kroppsliga, känslomässiga och sociala. Rädsla är en form av känslomässig stressreaktion (BYA 2016, s. 185-187).

Risk och konkret fara

Begreppet utgör ofta en synonym till fara, men samtidigt som risk och fara är nära kopplade betyder de inte alltid samma sak. Risk förutsätter fara, men inte nödvändigtvis medvetenhet om faran. Att befinna sig i en medveten riskfylld situation utgör risk, medan en omedveten riskfylld situation snarare beskriver fara (Giddens 1996, s. 41; Monaghan 2003, s. 14).

Konkret fara kan däremot likställas med risk, då det är en upplevd känsla av personer som befinner sig i den faktiska stunden av fara och som en reaktion av en potentiell fara (Russo & Roccato 2010, s. 962-963).

Arbetsmiljöverket

Den centrala förvaltningsmyndigheten för arbetsmiljö- och arbetstidsfrågor är Arbetsmiljöverket (AV). AV ansvarar bland annat för att arbetsmiljölagstiftningen följs, samt för den närmare utformningen av arbetsmiljölagstiftningen. Verksamhetens mål är att minska riskerna för ohälsa och olycksfall samt förbättra den fysiska, psykiska, sociala och arbetsorganisatoriska arbetsmiljön (*Nationalencyklopedin, Arbetsmiljöverket*).

2. Bakgrund

2.1. Det arbetsrelaterade våldet

Ordningsproblem är vanligt förekommande i krogmiljöer, särskilt i storstäder, och hotbilden mot ordningsvakter i Malmö ökar. Detta kan bero på problematiken som finns i staden generellt – under 2016 skedde tolv mord, 30 mordförsök och otaliga skottlossningar i Malmö (Ds 2003:50, s. 53-54; Öster 2016).

En uppmärksammande händelse som beskriver en tydlig hotbild mot krogvakter är skottlossning som ägde rum den fjärde december 1996 utanför restaurangen Sturecompagniet i Stockholm, de s.k. Stureplansmorden. En konflikt mellan två män som köade till restaurangen och restaurangens entrévärdar. De två männen ville gå förbi kö men stoppades av entrévärdarna, vilket i sin tur utlöste till handgemäng. När polis kom till platsen, anmälde männen misshandel mot en av vakterna. Innan de lämnade platsen, riktade de allvarliga hot mot vakterna och hotade att döda en av entrévärdarna. Efter några timmar, runt tre-tiden på natten, återvände de två männen till Sturecompagniet där en av dem avlossade 17-18 skott från ett automatgevär in i entrén på nattklubben. Skotten dödade bland annat entrévärdaren som tidigare hotats och som enligt rätten bedömts vara det främsta målet för skjutningen (NJA 1996 s. 27).

I ett annat fall har en 26-årig man, efter att ha blivit avvisad från en restaurang, slagit och tagit stryppgrepp om en ordningsvakt. Ordningsvakten var i chock och uppgav att han efter händelsen mådde psykiskt dåligt och inte velat jobba. Högsta Domstolen valde att inte meddela prövningstillstånd gällande skadestånd till ordningsvakten ifråga (Dagens Juridik 2010). Vid ett annat tillfälle blev en ordningsvakt attackerad av en knivbeväpnad man som upprepade gånger försökte hugga ordningsvakten i ansiktet. Följderna av händelsen har kritiserats av JO, då gärningsmannen två år efter det inträffade våldet fortfarande inte blivit förhörd av polisen. JO menar att det inte är acceptabelt att ett ärende av sådant slag är obearbetat under så lång tid (Häddäng 2008).

En nyhetsartikel från 2014 berör handgranatsattacker i Malmö, som enligt utredningar kan ha berott på en konflikt mellan en 28-årig kriminellt belastad man och en nattklubbsvakt. Det som antas ha utlöst konflikten är en aprilnatt då 28-åringen nekades tillträde till nattklubben Adelgatan. Efter att han blivit nekad hotade han att han skulle döda eller skada en av vakterna och hans kollegor. Dagen därpå sprängdes en bil i närheten av den hotade ordningsvaktens bostad. Fordonet som sprängdes var dessutom lik den bil som ordningsvakten själv använde som firmabil. Två dygn därpå sprängdes en handgranat utanför nattklubben Adelgatan.

Konflikten anses dock ha pågått länge med tidigare våldsförsök från vaktens sida mot 28-åringen (Runol 2014).

Exempel på hot och våld mot ordningsvakter som skett i år är när tre ordningsvakter blev angripna av en krogbesökare i en restaurang på Norra Parkgatan i Malmö. Händelsen inträffade när gärningsmannen avvisades från platsen. Som en reaktion på det slog han en ordningsvakt i ansiktet, sparkade de två övriga vakterna och uttryckte sig hotfullt. En anmälan om våld och hot mot tjänsteman samt våldsamt motstånd upprättades (polisens händelsearkiv 2017-02-26, 01:16).

2.2. Lagstiftning

2.2.1. Reglerande lagstiftning om arbetsmiljö

Bestämmelser om arbetsmiljön regleras i svensk lag, förordningar samt i föreskrifter meddelade av regeringen och arbetsmiljöverket. Den centrala regleringen utgörs av arbetsmiljölagen (1977:1160), arbetsmiljöförordningen (1977:1166) och cirka 80 föreskrifter på området, varav föreskriften om våld och hot (AFS 1993:2) är aktuell i denna uppsats.

Arbetsmiljölagens syfte är att förebygga ohälsa och olycksfall samt skapa en god arbetsmiljö (1 kap. 1 §). Arbetet ska enligt lagen planeras så att det kan utföras i en sund och säker miljö (2 kap. 2 §) och arbetsgivaren har en skyldighet att vidta alla behövliga åtgärder för att hindra att arbetstagaren utsätts för ohälsa eller olycksfall. Arbetsgivaren ska också beakta risken med ensamarbete (3 kap. 2 §). Arbetsgivaren har enligt arbetsmiljölagen även en skyldighet att utreda arbetsskador och vidta åtgärder för att skapa en god arbetsmiljö (3 kap. 2a §), samt medverka för skapandet av en god arbetsmiljö skapas och följa föreskrifter på området (3 kap. 4 § 1 st.). Det är även arbetsgivaren som, enligt Arbetsmiljöförordningen (2 §) måste underrätta Arbetsmiljöverket om svårare personskada, dödsfall, skador som drabbat flera arbetstagare samtidigt eller om händelsen inneburit fara för liv och hälsa. En arbetstagare har skyldighet att vid fall av allvarlig och omedelbar fara för liv eller hälsa meddela om det till arbetsgivare eller skyddsombud (3 kap. 4 § 2 st.).

Arbetsmiljöverket har utfärdat föreskrifter om åtgärder mot hot och våld i arbetsmiljön (AFS 1993:2), som utgör en speciallagstiftning och är den första i världen som reglerar arbetsrelaterat hot och våld (AV 2016, s. 55). I förarbeten till föreskriften pekar arbetsmiljöverket ut vaktare och ordningsvakter som en särskilt utsatt grupp, eftersom dessa

representerar en makt- eller myndighetsfunktion och arbetar i sammanhang som innehåller risk för konfrontation med provocerande eller aggressiva personer (AFS 1993:2, s. 5).

Föreskrifterna gäller arbete där det finns risk för hot eller våld (1 §). Arbetsgivaren har en skyldighet att utreda risker i arbetet och förebygga dem (2 §). Arbetstagarna ska få information och instruktioner för att kunna utföra arbetet med tillfredsställande trygghet (4 §) och ska ha tillgång till stöd och handledning om risken för våld och hot är återkommande (5 §). Arbetstagaren ska även ha möjlighet att få snabb hjälp vid en hotsituation och det ska finnas larmutrustning och rutiner för att bevara säkerheten (7 §). Om ensamarbete innebär en påtaglig risk för våld eller hot får arbetet inte utföras som ensamarbete (8 §). Vidare ska arbetsgivaren utreda och dokumentera händelser med våld eller hot (10 §). Arbetstagare som utsatts för våld eller hot ska snabbt få hjälp och stöd och arbetsgivaren ska ha särskilda rutiner för detta (11 §).

Sammanfattningsvis är den centrala utgångspunkten en god arbetsmiljö, som utifrån en aspekt (jfr. AFS 1993:2) är att förebygga arbetsrelaterat våld.

2.2.2. Reglerande lagstiftning om ordningsvakter

Ordningsvaktens arbete regleras i första hand i lagen (1980:578) om ordningsvakter (LOV), ordningsvaktsförordningen (1980:589), polislagen (1984:287) och i Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordningsvakter (RPSFS 2012:17, FAP 962-1).

Enligt 1 § LOV förordnas en ordningsvakt för att medverka till att upprätthålla allmän ordning. Den som får förordnas till ordningsvakt får inte vara polis (1 §), måste ha fyllt 20 år och vara lämplig för uppdraget med hänsyn till laglydnad och övriga omständigheter (4 § LOV). En ordningsvakt förordnas av och lyder under Polismyndigheten (5-6 §§ LOV).

En ordningsvakts befogenheter består i att ingripa enligt 13 § polislagen mot den som stör allmän ordning, vilket innebär rätt att kunna avvisa, avlägsna eller omhänderta den som stör ordningen (29 § 2 st. Polislagen). Dessutom får en ordningsvakt göra ett omhändertagande enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer. Utöver det har de i vissa fall rätt att använda tvång eller våld för att genomföra en tjänsteåtgärd och kan belägga en omhändertagen person med fängsel. Ordningevakten får även, i samband med ett frihetsberövande, göra en skyddsvisitation av den som omhändertas (Berg, *Lag om ordningsvakter*, kommentaren till 1 §). Enligt 2 § fjärde punkten LOV får ordningsvakter

förordnas att tjänstgöra vid “lokaler eller utrymmen där alkoholdrycker serveras till allmänheten med tillstånd i enlighet med 8 kap 2 § alkohollagen”.

Ordningstvaksförordningen handlar främst om ansökan om förfarande, återkallelse av förordnande, utrustning och avgifter (Polisen 2015, s. 38). Föreskrifterna och allmänna råden reglerar bland annat ordningstvaks utrustning: en ordningstvakt ska vara utrustad med handfängsel av metall och batong (9 kap 1-2 §§ RPSFS 2012:17). I vissa fall får en ordningstvakt även använda hund i arbetet (9:4 RPSFS 2012:17) och föreligger synnerliga skäl kan denne även bära skjutvapen (9:5 RPSFS 2012:17). Utöver dessa får en ordningstvakt inte använda andra hjälpmedel avsedda för våldsanvändning (9:6 RPSFS 2012:17).

2.2.3. Ersättning för kränkning enligt skadeståndslagen

Enligt 2 kap 3 § SkL (1972:207) är brottsoffer berättigade kränkningersättning, som är en särskild form av ett ideellt skadestånd. Ersättningen avser “den kränkning för den personliga integriteten som uppkommer i samband med ett angrepp” och avser framför allt upplevelsen vid och karaktären av själva skadehändelsen. För att erhålla kränkningersättning måste brottet som personen utsatts för innebära en allvarlig kränkning, s.k. allvarlighetsrekvisit (Schultz *SvJT* 2013, s. 314, 317, 318).

Allvarlighetsrequisitet är inte knutet till det begångna brottet, utan till den kränkning brottet utlöser. Vissa allvarliga brott utgör en sådan allvarlig kränkning att de i sig uppfyller rekvisitet, exempelvis mordförsök. När det gäller andra, inte lika allvarliga, brott beror rekvisitbedömningen på om omständigheterna kring handlingen (Schultz *SvJT* 2013, s. 319).

Frågan om ett visst våld utgör allvarlig kränkning beror också på vem som utsätts för våldet. Det finns ett undantag för “särskilda yrkesgrupper”, för vilka det krävs mer för att allvarlighetsrekvisitet ska anses vara uppfyllt. Enligt förarbeten ligger det i sakens natur att det krävs mer än normalt för att en allvarlig kränkning ska konstateras eftersom vissa yrkesgrupper, såsom poliser och ordningstvakter, ska kunna “tåla” olika typer av brottsliga angrepp. Detta synsätt ska dock inte dras för långt om den brottsliga handlingen är skymflig och direkt angriper på den privata sfären. Ett exempel på handling när den privata sfären anses bli angripen är att bli spottad rakt i ansiktet. Sammanfattningsvis ger lagstiftaren, trots högre rekvisitkrav, ett uttryck för en restriktiv inställning till tillämpningen av undantaget (prop. 2000/01:69, s. 50; Schultz *SvJT* 2013, s. 326-327).

Allvarlighetsrekvisitet är således svårare att uppnå för vissa yrkesgrupper som antas ha beredskapen att tåla verbalt och fysiskt motstånd. Bedömningen har inte lämnats utan kritik – bland annat menar Rikspolisstyrelsen att poliser borde i stället få mer rätt till ersättning för kränkning som orsakats av brott och inte tvärtom (prop. 2000/01:68, s. 50).

2.3. Rättsfall om allvarlig kränkning

Nedan redogör vi för två rättsfall som belyser rättens bedömning kring arbetsrelaterat våld mot krogvakter. De redovisade fallen behandlar ersättning för kränkning enligt 2 kap 3 § SkL.

2.3.1. NJA 2012 s. 711 – kränkning mot en ordningsvakt

Fallet handlar om en ordningsvaks rätt till kränkingsersättning. Kränkningen bestod i att en berusad person, när han skulle avvisas från en restaurang, hade rivit ordningsvakten i ansiktet och ropat dödshot.

HD ansåg ordningsvakten inte vara berättigad kränkingsersättning och har i sina domskäl likställt bedömningen för ordningsvakten med tidigare bedömningar om polismän. Anledningen till jämförelsen med polismän är, enligt HD, att en ordningsvakt har i vissa fall samma befogenheter som en polisman. En polisman i tjänsten måste ha en större mental beredskap på att mötas med visst angrepp än andra, varför ersättning för kränkning inte kan utgå vid varje våldshandling, ofredande eller liknande brott mot person. Eftersom samma synsätt bör anläggas när det gäller kränkingsersättning till en ordningsvakt, anser domstolen att det förevarande våldet och hotet inte gått utöver vad ordningsvakten haft anledning att räkna med i tjänsten. En ordningsvakt antas under ett ingripande ha en mental beredskap och kunna mötas av ett visst verbalt och fysiskt motstånd mot åtgärden och ansågs därför inte ha rätt till skadestånd.

Rättsfallet har blivit uppmärksammat, då det var första gången som HD prövade ett kränkingsärende där en ordningsvakt blivit utsatt för hot och våld i tjänsten och utgör därmed det första prejudikat efter 2005 rörande "särskilda yrkesgrupper" där en kränkingsersättning underkänns (Schultz *SvJT* 2013, s. 323). Transportarbetarens bevakningsombudsman, Matts Haglund, håller inte med HD:s uppfattning och anser att ingen ska behöva utsättas för sådant beteende som ordningsvakten i fallet blev utsatt för. Han menar

att den som är bemyndigad av samhället att sköta den allmänna ordningen ska till och med vara berättigad starkare skydd än privatpersoner (Lindroth 2012).

Mårten Schultz, professor i civilrätt, menar att utgången av fallet är oklar och därmed svår att tolka. Han anser jämförelsen med tidigare fall gällande polis vara udda, då angreppet mot ordningsvakten är allvarigare än fallet med den bespottade polisen som HD jämför med. Bedömningen bör, enligt Schultz, ha koncentrerats på handlingens straffvärde istället för en jämförelse med tidigare rättsfall om en annan yrkesgrupp. Dessutom anser han att HD inte redovisat några indikationer på att ordningsvakter faktiskt har en särskild beredskap för att bli rivna eller slagna i ansiktet. Det finns inte heller några indikationer på vad en sådan beredskap kan antas innebära för ordningsvaktens självkänsla, då domskälen saknar reflektioner kring hur ett brottsligt angrepp drabbar en ordningsvaktens integritet eller människovärde. Inte heller, menar Schultz, finns någon redovisad utredning av hur vanligt det är att brott av förevarande slag inträffar eller om den utsatte ordningsvakten tidigare drabbats av liknande brott (Schultz, *SvJT* 2013, s. 323, 325).

Undantaget som gäller för vissa yrkesgrupper och som tillämpas i detta fall bör enligt Schultz (*SvJT* 2013, s. 330-331) användas med försiktighet. För tillämplighet borde domstolen ha en argumentation eller stöd som styrker utfallet, förslagsvis genom en generell undersökning av vilka verktyg som en viss yrkesgrupp fått inom ramen för sin utbildning eller anställning för att kunna hantera brottsutsatthet.

2.3.2. T 9065-1 – Kränkning mot en entrévärd

I detta fall hade en man gjort sig skyldig till olaga hot genom att forma sin hand till en pistol och uttrycka dödshot mot en entrévärd. Vad gäller kränkingsersättning till entrévärden bedömde Hovrätten att eftersom det är relativt vanligt med bråk och motstånd i krogmiljöer, bör entrévärdar räkna med att mötas med angrepp i arbetet. På grund av det antas de ha en bättre beredskap än gemene man. Dock ska en entrévärd inte behöva tåla lika mycket som en ordningsvakt, eftersom entrévärdar inte har samma befogenheter som ordningsvakter.

I det förevarande fallet erhöll entrévärden ersättning. Domstolen var dock skiljaktig – ett hovrättsråd ansåg inte entrévärden vara berättigad skadestånd för kränkning, eftersom denne ska enligt hovrättsrådet ha större beredskap för att utsättas för hot eller våld i tjänsten än människor i allmänhet.

Eftersom rättsfallet inte bedömts i sista instans (HD) utgör det inte prejudikat och uppfattas således inte som vägledande eller bestämmande för liknande framtida beslut (*Nationalencyklopedin*, prejudikat). Ändå är det relevant att ta upp fallet för att se hur domstolen bedömer i sådana fall. Dessutom finns det inget rättsfall om kränkning mot en entrévärd som tagits upp i HD.

2.4. Arbetsmiljö i bevakningsbranschen

Vartannat år genomför Arbetsmiljöverket, på uppdrag av riksdagen, utredningar om arbetsmiljön bland sysselsatta i landet. Senaste utredningen, från 2015, visar att 19 % av kvinnor respektive 10 % av män blivit utsatta för arbetsrelaterat våld. Statistiken har legat på ungefär samma nivå sedan 1995 (AV 2016:2, s. 81). Hot och våld mot ordningsvakter rapporteras dock sällan till Arbetsmiljöverket. Av 1 300 polisanmälningar år 2015 anmäldes endast 150 fall till Arbetsmiljöverket. Transportarbetarförbundets ordförande, Mikael Rold, menar att det tyder på brist i branschens säkerhetsarbete (von Scheele, Transportarbetaren 2016).

2.4.1. BYA

Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (BYA) är en ideell förening med bland arbetsgivare och fackföreningar som medlemmar. Föreningen har fyra syften: att utveckla väktaryrket, utbilda väktare och övrig säkerhetspersonal, främja arbetsmiljön samt öka kunskapen om bevakningsbranschen i samhället (BYA u.å.). Just arbetsmiljön är väldigt viktig inom BYA, som menar att "bevakningsanställda ska ha en hälsosam och säker arbetsmiljö för att effektivt kunna värna om andras liv och egendom (BYA 2016, s. 208). Därför är det viktigt att alla som arbetar i bevakningsbranschen känner sig trygga på jobbet (BYA, u.å.; BYA 2016, s. 208).

Föreningen har gett ut en arbetsmiljöhandbok (BYA, 2016) som utgör branschens uppslagsbok för arbetsmiljöfrågor. Arbetsmiljöhandboken redogör bland annat för hur arbetsskada i form av arbetsrelaterat våld ska anmälas (BYA 2016, s. 26). Förekomsten av arbetsrelaterat våld kan för en del arbetstagare medföra daglig oro som inte upphör när arbetspasset är slut, vilket i sin tur kan leda till sjukdomsalstrande stress. Eftersom bevakningsbranschen består av många korttidsanställningar är problemet allvarligt, då förebyggande och efterhjälpande insatser i samband med våld och hot riskerar att bli

försummade. På grund av det och på grund av den omfattade utsattheten är det viktigt att arbetsmiljöarbetet mot hot och våld genomförs ofta och systematiskt (BYA 2016, s. 200-202).

Handboken beskriver även s.k. risksignaler, det vill säga tecken på en skadlig arbetsmiljö. (BYA 2016, s. 163). Exempel på en risksignal är nattarbete, där risken för att utsättas för arbetsrelaterat våld ökar (ibid., s. 58-59). Detta kan i sin tur leda till stressreaktion i form av rädsla (ibid., s. 186-187). För att underlätta arbetet som förbättrar arbetsmiljön, är det av vikt att ta fram risksignaler. Sådana signaler finns ofta förtecknade på arbetsplatsen i form av exempelvis statistik om sjukfrånvaro. Ett annat bra sätt att upptäcka signalerna är genom medarbetarsamtal och enkäter (ibid., s.163).

Faktorer som kan öka stressreaktionen är arbete i hotfulla miljöer som ofta medför en medvetenhet om risken för hot och våld. BYA ger en vägledning till bättre uppmärksamhet på tidiga reaktioner av stress samt till tänkbara åtgärder som motverkar stressen. Föreningen menar att stressvarning råder när arbetets krav är för höga eller för låga, när möjligheterna att påverka arbetet är dåliga och när stödet från omgivningen brister (BYA 2016, s. 186).

3. Tidigare forskning

3.1. Förekomst av hot och våld i säkerhetsbranschen

Tidigare forskning identifierar tre typer av arbetsrelaterat våld: inkräktarvåld, klientrelaterat våld och strukturellt våld. Med inkräktarvåld menas när förövaren inte har någon legitim koppling till arbetsplatsen utan är på plats då denne har som avsikt att begå ett brott. Klientrelaterat våld handlar om handlingar där en kund, klient eller patient beter sig aggressivt mot någon i tjänsten. Den sistnämnda våldstypen – strukturellt våld – kan innefatta systematiska trakasserier eller att arbetsgivaren medvetet utsätter sina anställda för riskfyllda situationer. Det finns även s.k. relationsvåld som innefattar våld mellan kollegor (AV 2010:4, s. 5, 8-9).

Av ovan beskrivna våldstyper har det klientrelaterade våldet uppmärksammats mest inom forskningen. Det representerar även största andelen av statistiken av våldsincidenterna i arbetslivet (Arbetsmiljöverket 2010:4, s. 5, 8-9). Riskfaktorer för klientrelaterat våld är kontakt med aggressiva personer eller arbetstagarens kontroll- eller maktutövande (ibid., s. 38). Även köbildning, negativa besked och andra fysiska omständigheter såsom värme, kyla

eller dålig belysning kan leda till aggression och därmed klientrelaterat våld (AV 2010:4, s. 38).

3.1.1. Våld i krogmiljöer

Våld i krogmiljöer är relevant att ta upp då det belyser problemet krogvakter möter i sin arbetsmiljö. Många städer har under de senaste decennierna utvecklats till att präglas av fritid och konsumtion, vilket i sin tur har bidragit till ett ökat nattliv och alkoholkonsumtion samt mer förekommande våld och alkoholrelaterade olyckor (Tutenges et.al. 2014, s.129). En stor mängd människor koncentrerade på en plats i kombination med alkohol- och drogpåverkan är de främsta orsakerna till krogvåldet (Hamilton & Helleday 2014, s. 20).

Faktorer som ökar risken för våldsbrott är berusade unga män samt en bristande relation mellan ordningsvakten och gästen. Många unga män söker slagsmål med vakterna för att få ett populärt rykte och deras enda motivation är att vinna (Monaghan 2003, s. 14-15, 19; Strandberg & Herslund 2009, s. 26). I Monaghans studie berättar en respondent att slagsmålen ordningsvakter hamnar i underskattas av utomstående. Berusade personer är det mest underskattade hotet, då alkohol gör en individ irrationell och förvränger dennes moral. De kan därför göra påhopp, knivhugga eller begå andra handlingar som de aldrig skulle begå som nyktra (Monaghan 2003, s. 19). Det är främst krogvakter som drabbas av krogvåldet, som anses ha ökat och blivit mer hänsynslöst än tidigare (Saulescu 2005, s. 1).

Krogvakter verkar ha större auktoritet i större städernas nattliv, men trots det är våldet mer vanligt förekommande i större än i mindre orter. Strandberg och Herslund (2009) menar att det kan bero på svaga relationer mellan gäster och ordningsvakter, vilket påverkar gästernas inställning till krogarnas säkerhetspersonal. Studiens respondenter berättar att det även kan bero på att storstäder präglas av ett hårdare klimat och där det är vanligare med tillhygge som vapen på krogarna än i mindre städer (ibid., s. 36, 39).

3.1.2. Våld mot krogvakter

Statistiken över det polisanmälda våldet mot ordningsvakter har sedan början av 1990-talet varit relativt stabilt. Mörkertalet är dock stort då många ordningsvakter upplever att det inte är lönt att anmäla händelsen. I Strandberg och Herslunds studie (2009) anger ordningsvakter att anmälan är en tidskrävande process med långa polisförhör och pappersarbete och leder sällan till straff för förövaren eller till skadestånd för offret (ibid., s. 24). Respondenterna menar

även att våldet varken anmäls eller uppmärksammas om det inte resulterar i en synlig skada eller bestående men (ibid., s. 33).

Många krogvakter har en eller flera gånger upplevt olika typer av arbetsrelaterat våld (Tutenges et.al. 2015, s. 137; Strandberg & Herslund 2009, s. 26; Arbetsmiljöverket 2010:4, s. 5). En dansk studie visar att 40 procent av de ordningsvakter som deltog i undersökningen har krogmiljöarbetet blivit hotade med vapen och 58 procent rapporterade att de blivit överfallna (Tutenges et.al. 2015, s. 129). I en annan studie berättar en ordningsvakt att han inför varje arbetstillfälle tänker på att passet faktiskt kan sluta med en blåtura eller ett behov av att uppsöka läkare (Hamilton & Helleday 2014, s. 23).

Särskilt verbala hot är vanligt förekommande – Strandbergs och Herslunds studie visar att det förekommer mycket dödshot där krogvakter hotas att ”bli plockade efter jobbet”, eller hot om att krogen ska förstöras. En av respondenterna menar att han skulle få sitta i rättegång fem gånger i veckan om han anmälde alla hot han hört. Många verbala hot, menar respondenterna, är oftast inte är menade på allvar. Ibland kan hoten dock eskalera, till exempel berättar en ordningsvakt om en händelse när han först blev verbalt hotad av en gäst, som efter ett tag återvände med en pistol. Pistolen visade sig vara endast en attrapp, men trots det togs det på mycket större allvar än det verbala hotet (Strandberg & Herslund 2009, s. 26).

Risikfaktorer som påverkar våldsutsattheten är ålder, kön, arbetstryck, erfarenhet och anställningstid. Yngre personer och kvinnor är i större utsträckning utsatta. Kvinnor pekas ofta ut som särskilt utsatta för risken att bli överfallna i arbetet på grund av deras kroppsbyggnad, deras roll i ett mansdominerat yrke och generella fördomar om kvinnors sårbarhet. Samtidigt har kvinnor ofta förmågan att minimera risken för våldsamma konfrontationer - många kvinnor i branschen uppger om att de ofta lyckas undvika våldsamma situationer (Monaghan 2003, s. 22). Erfarenhet är en viktig faktor för hanteringen av aggressivitet, vilket i sin tur kan minska förekomsten av hot och våld (Moberg & Wallberg 2012, s. 24).

3.2. Konsekvenser av arbetsrelaterat våld

I en dansk undersökning om krogvaktens erfarenhet av arbetsrelaterat våld uppger 15 procent av deltagarna att de känner sig stressade och 50 procent rapporterar lättare sömnsvårigheter. Att neka gäster inträde och bemöta personer som ifrågasätter legitimiteten av dörrvaktens position skapar frustration och stress. Sena nätter och långa arbetspass medför sömnbrist som

leder till trötthet och resulterar i en ökad risk för incidenter. Trots den höga stressnivån samt risken krogvakter står inför har det bara getts lite uppmärksamhet till deras arbetsförhållanden, välmående, utmattning och upplevelse av yrkesrisker. (Monaghan 2003, s. 27; Tutenges et.al. 2015, s. 129-131).

3.2.1. Otrygghet och rädsla som konsekvens av arbetsrelaterat våld

Rogers och Kelloways (1997) har undersökt konsekvenserna av arbetsrelaterat våld redogör för den nedan visade modell.

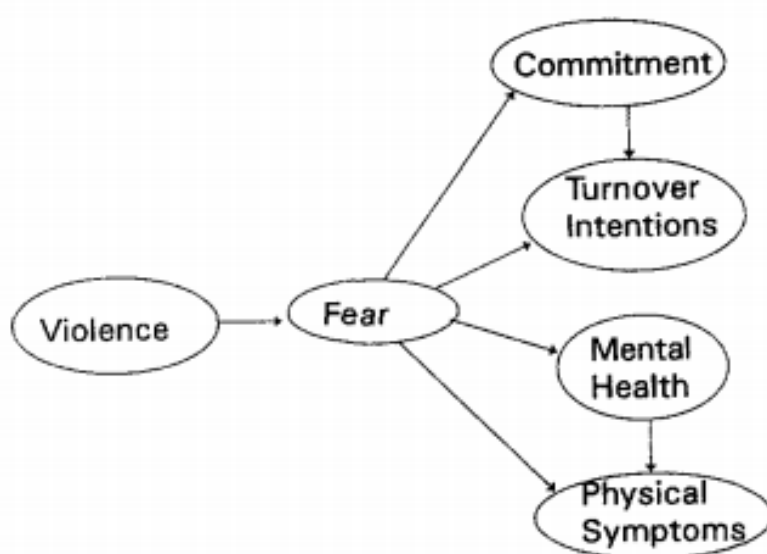

Figure 1. Proposed mediational model.

Bild 1. (Rogers & Kelloway 1997, s. 64).

Modellen föreslår att den främsta konsekvensen av arbetsrelaterat våld är rädslan att våldet ska upprepas. Denna rädsla får i sin tur både personliga och organisationella konsekvenser. De personliga konsekvenserna består av posttraumatiska stressreaktioner såsom ångest eller depression och av fysiologiska stressreaktioner såsom sömnproblem eller huvudvärk. Organisationella utfall av rädslan är enligt modellen avsikten att säga upp sig från jobbet och allmänt påverkar den rådande moralen på arbetsplatsen (Rogers & Kelloway 1997, s. 64-65). Konsekvenserna om psykisk och fysisk ohälsa samt samband mellan rädsla för arbetsrelaterat våld och avsikten att säga upp sig från jobbet har styrkts av studier (Wang et.al. 2008, s. 42; Fleming & Harvey 2002, s 227; Arbetsmiljöverket 2010:4, s. 35 samt Shat & Kelloway 2000, s. 388; Rogers & Kelloway 1997, s. 69).

Arbetsrelaterat våld leder således till rädsla, som i sin tur leder till andra negativa effekter. Effekterna kan vara både kortsiktiga och långsiktiga samt bero på formen av hotet och/eller våldet (Moberg & Wallberg 2012, s. 7). Våld kan dessutom definieras på olika sätt över tid, där samhällets syn på våld är en påverkande faktor (Arbetsmiljöverket 2010:4, s. 14).

3.2.2. Rädsla för brott

Rädsla för brott är ett välstuderat område bland forskare inom bland annat kriminologi, psykologi och stadsplanering. Det är ett internationellt känt fenomen som har undersökts på en vetenskaplig nivå och utgjort ett livligt debattämne sedan slutet av 1970-talet (Visser, Scholte & Scheepers, 2013, s. 279; Gabriel & Greve 2003, s. 600).

En av de mest framträdande orsakerna till rädsla för brott som är tidigare brottsutsatthet. Vissa forskare menar att sambandet kan förklaras med effektiviteten av överlevnadsstrategier, det vill säga rädsla som en överlevnadsstrategi, medan andra kommer fram till att rädslan för brott hänger samman med en indirekt utsatthet (Russo & Roccato 2010, s. 961). Det finns undersökningar som på olika sätt visar att det föreligger ett samband mellan brottsutsattheten och rädslan för brott. En del menar att personer som fallit offer för brott uppger i högre grad oro för utsatthet än de som inte blivit utsatta (Garofalo 1979, s. 87; Visser, Sholte & Scheepers 2013, s. 295; Brunton-Smith & Sturgis 2011, s. 23). Korrelationen är stark när det gäller tidigare utsatthet för våld, vilket kan förklaras med den psykosociala effekten av våldsbrott i form av trauma (Wilcox Rountree 1998, s. 360, 364). De psykologiska konsekvenserna kan även variera beroende på den personliga sårbarheten (Russo & Roccato 2010, s. 960-961).

Samtidigt finns undersökningar som visar att det inte föreligger en stor korrelation mellan utsatthet och rädsla för brott (Evans & Fletcher 2000, s. 406). Det finns även studier som visar sambandet mellan utsatthet och rädsla, men att utsattheten inte påverkar den generella känslan av otrygghet hos individen (Elchardus, de Groof, Smits 2008, s. 464). Vissa studier menar till och med att brottsutsattheten har en omvänd effekt och leder till en minskad rädsla. Den omvända effekten kan bero på att människor som tidigare fallit som brottsoffer vidtar fler försiktighetsåtgärder och är därmed mindre rädda (Salmi et.al. 2004, s. 575).

Sammanfattningsvis går det att konstatera att forskningen om hur tidigare utsatthet påverkar rädslan för brott är oenig. Många studier finner en korrelation mellan tidigare utsatthet och rädsla medan andra ifrågasätter sambandet. Möjliga förklaringar till oenigheten kan vara att

rädslan har ett dynamiskt förhållande till brottsutsatthet och beror på flera olika faktorer och att rädslan beror på vilken typ av brott det rör sig om (Salmi et.al. 2004, s. 575; Wilcox Rountree 1998, s. 346-348).

Trygghetsmätningar brukar genomföras för att ta reda på rädsla eller trygghet inom en grupp. Mätningar av trygghetskänsla kan och har genomförts på flera olika sätt som leder till olika slutsatser och förklaringar (Elchardus, de Groof, Smits 2008, s. 460). Tidigare studier vi hittat som utfört trygghetsmätningar har främst använt sig av enkäter (Kodellas et.al. 2014, s. 481; Wooldredge, Cullen, Latessa 1992, s. 328; Rogers & Kelloway 1997, s. 66). Det finns även olika sätt att fråga om någons trygghet. Gabriel och Greve (2003, s. 607-608) förklarar att det finns tre typer av frågor om rädslan för brott: en affektiv, en kognitiv och en behavioristisk. Frågan "hur ofta känner du dig/är du rädd för ...?" är ett exempel på en affektiv fråga - det vill säga fråga om känslan av den situationella rädslan. Sutton, Robinson och Farall (2011, s. 421)

3.2.3. Faktorer som påverkar rädslan för arbetsrelaterat våld

Liksom tidigare forskning om rädsla för brott, menar flera studier att rädsla för arbetsrelaterat våld uppstår av tidigare utsatthet (Fleming & Harvey 2002, s 227; Arbetsmiljöverket 2010:4, s. 35). Samtidigt finns det forskning som visar motsatsen – en studie om utsatthet och rädsla bland journalister visar att både fysisk och psykisk våldsutsatthet förekommer på arbetet, men trots det uppger studiens deltagare en låg grad av rädsla för arbetsrelaterat våld (Kodellas et.al. 2014, s. 480). En annan studie, om hur socialsekreterare upplever och hanterar klientrelaterat hot och våld, visar att arbetstagare endast ibland är rädda för utsatthet men oftast upplever de ingen rädsla då de är medvetna om utsatthetsrisken. Studien menar att medvetenheten om riskerna ökar efter incidenter där individen själv eller dennes kollega blivit utsatt för hot eller våld – efter en sådan incident ökar uppmärksamheten och reflektionen kring risker och säkerhet (Moberg & Wallberg 2012, s. 17-18, 21).

En annan faktor som påverkar arbetstagarens rädsla för arbetsrelaterat våld är den upplevda kontrollen över våldet. Shat och Kelloways (2000) skiljer i sin undersökning på *stressorer*, *stress* och *strain*. *Stressorer* innebär arbetsrelaterade våldsamma eller aggressiva händelser medan *stress* är en individuell känsla av rädsla för framtida våld. *Strain* är de negativa personliga och organisationella effekterna av händelsen. Stressen, som även är en form av rädsla, presenteras i som en subjektiv erfarenhet av arbetsrelaterat våld och ses därmed som den allra första konsekvensen av den våldsamma händelsen (Shat & Kelloways, s. 386-387)

3.3. Säkerhetsbranschen

I internationell forskning har bland annat krogvakternas drag till ett våldsamt yrke undersökts. Forskningen visar att en del vakter bejaktar och söker sig till våldsamma situationer för att komma åt spänningen och påvisa sin maskulinitet (Monaghan 2003, s. 24). En liknande studie har genomförts i Sverige om anledningen till att vissa söker sig till yrken kända för stor hot- och våldsrisk. Studien visar att yrkesvalet som krogvakt för många främst skett av tillfällighet när exempelvis när vänner inom nattklubbsbranschen behövt hjälp (Strandbergs & Herslund 2009, s. 23).

Det finns flera anledningar till varför vissa söker sig till det riskfyllda yrket som krogvakt, som väger olika tungt. Motivationen till jobbet är inte densamma för alla – för vissa är pengar eller att skapa en säkrare miljö den huvudsakliga anledningen, medan andra söker spänning och tycker om de sociala aspekterna som kommer med yrket. Vissa krogvakter verkar uppleva den arbetsrelaterade riskutsattheten som berikande och indirekt motiverande, så länge risken upplevs vara under en viss kontroll. Samtidigt som risken tillför spänning och adrenalin som vissa respondenterna känner att de saknar i vardagen, skulle de flesta sällan utmana situationer avsiktligt. Majoriteten anger inte att riskutsattheten eller sökningen efter spänning haft betydelse för yrkesvalet, det är snarare en orsak till varför man lämnar arbetet. Det är även av vikt att många har krogjobbet som ett deltids- eller extraarbete (Hamilton & Helleday 2014, s. 22-29, 35-40).

Kjällgrens studie handlar om arbetsklädernas betydelse för känslöhantering och rollkonflikter i arbetet visar att arbetskläder ofta blir en yrkesroll, där individuella särdrag skalas bort och där förmedling av intryck begränsas. När en individ träder in i en etablerad roll skapas stereotypiska sociala förväntningar på yrkesrollen. En ordningsvakt i studien förklarar hon i sin yrkesroll förväntas vara tillmötesgående och representativ samtidigt som hon måste klara av att vara auktoritär och avståndstagande. Kläderna har enligt henne en stor betydelse. Många personliga egenskaper suddas ut då man tar på sig arbetskläder (Kjällgren 2012, s. 6, 15-17, 28).

3.3.1. Normalisering av risk och våld i säkerhetsbranschen

Vissa yrkesgrupper är mer utsatta för våld än andra, vilket kan påverka kulturen på arbetsplatsen och vad som anses som hot eller våld i en kontext. Yrkesgrupper där

arbetsrelaterat våld är vanligt förekommande har därför mindre benägenhet att anmäla ett arbetsrelaterat brott. Anmälningsbenägenhet ökar vid allvarigare brott (Arbetsmiljöverket 2010:4, s. 13-14). Individer som är vana med en viss riskutsatthet vänjer sig med risken, vilket resulterar i att de tonar ned det yrkesrelaterade våldet de utsätts för samt normaliserar risktagandet och utsattheten. På det sätt bygger de upp en falsk trygghet och uppfattar inte en risk på samma sätt som personer ovana med riskutsatthet (Hamilton & Helleday 2014, s. 18; Strandberg & Herslund 2009, s. 31-33). Samtidigt finns det forskning som visar att det inte föreligger någon stark korrelation mellan våld och stress hos krogvakter, vilket kan bero på att krogvakter har en arbetskultur som tolererar mer våld och risker (Tutenges m.fl. 2015, s. 137).

Ordningsvakter beskriver hur incidenter och skador ibland gett dem en tankeställare, men att de trots det aldrig gått hem tidigare från jobbet eller avstått från nästa arbetspass. Bland annat berättar en ordningsvakt hur han vid ett tillfälle blev slagen med en flaska i bakhuvudet och behövde sy fem stygn, men trots det slutförde sitt arbetspass (Hamilton & Helleday 2014, s. 23).

Strandbergs och Herslunds studie visar att en del inte ser incidenter som våld utan snarare som exempelvis ”En spark på sidan... inget märkvärdigt” och att ”någon smäll” är något som får tålas på arbetet. I början av yrkeskarriären tenderar ordningsvakterna vara mer försiktiga och känner oro efter stökiga kvällar med verbala hot riktade mot dem. Studiens respondenter uppger att de ibland följde de med varandra till bilarna då de var oroliga för vad som kunde vänta efter ett avslutat arbetspass (Strandberg & Herslund 2009, s. 24, 26, 31-33). Många ordningsvakter menar även att verbala hot inte behöver tas på så stort allvar, eftersom gäster som hotat på grund av nekat inträde brukar komma återkomma och be om ursäkt för sitt beteende (ibid., s. 33).

3.3.2. Trygghetsskapande åtgärder

Eftersom en upplevd kontroll över det arbetsrelaterade våldet minskar rädslan, är det viktigt att öka kontrollen genom förberedelser och kommunikation. Sådan träning kan resultera i individuell välkänsla och bättre fungerande organisation (Shat & Kelloway 2000, s. 69, 399-400). Arbetstagare som blir fullständigt informerade om den objektiva risken för arbetsrelaterad våldutsatthet har en bättre möjlighet att inta försiktighetsåtgärder (Kodellas et.al., s. 490). I de fall utsatthet är en orsak till rädsla för hot och våld är det viktigt att veta var hotet eller våldet kommer ifrån, eftersom olika former av hot och våld påverkar den utsatte på olika sätt (Moberg & Wallberg 2012, s. 7).

Flera undersökningar visar att kollegor utgör tryggheten i krogvaktens arbetsmiljö. Oftast räcker det att ha en kollega bredvid, dock är viktigt att det föreligger en tillit kollegorna emellan. Kompetenta och pålitliga vaktkollegor som man kommer överens med är således en viktig faktor för ordningsvaktens trygghet och säkerhet (Strandberg & Herslund 2009, s. 29-30, 37; Hamilton & Helleday, s. 25-26).

Vidare kan en trygghetsskapande åtgärd vara att bygga relationer till gästerna då mycket av våldet är klientrelaterat. Genom det känner krogvakten till gästens individuella beteende som denne kan anpassa sig till. Ordningsvakten försöker anpassa sitt beteende efter gäst, vilket underlättar bemötandet och minskar risken för aggression (Strandberg & Herslund 2009, s. 27-28, 34).

4. Teoretiskt ramverk

Det som kännetecknar rättssociologiska studier inom rättsteorins område är att de utgår från samhällsteorier, varvid de rättsliga fenomenen mer blir illustrationer än ett undersökningsobjekt i sig (Hydén 2002, s. 219). För att belysa sambandet mellan trygghet, normer och lagstiftning i denna uppsats använder vi oss av Anthony Giddens teori om *ontologisk trygghet*.

4.1. Giddens teori om ontologisk trygghet

Teorin om ontologisk trygghet berör den emotionella tryggheten med en stark koppling till tillit, risker och rutiner samt hur dessa förhåller sig till förändringar i samhället. Teorin grundas på en trygghetskänsla som skapas i barndomen, där spädbarnet får ett så kallat ”emotionellt vaccin” av omsorgsgivaren. Det metaforiska vaccinet utgör en slags skyddshinna mot hot och faror, även framtida sådana. Vaccinet utgör en dos av tillit som avtrubbar en existentiell överkänslighet som den ontologiska otryggheten innebär.

Tilliten är kopplad till ontologisk trygghet, då den är av stor betydelse för ”skyddshinnan” som vi byggt upp, speciellt när vi kommer i kontakt vår vardagliga verklighet. Tillit till andra personer innebär s.k. *facework commitments* som innebär ”åtaganden med ansikte” och i vilka en person söker efter tecken på pålitlighet hos andra. Känslan av att personer och ting är pålitliga är grundläggande för den ontologiska tryggheten hos en individ och är avgörande vid

situationer fyllda av osäkerhet. Samtidigt är det viktigt att skilja den grundläggande tilliten vi får sedan barnsben från tilliten till opersonliga principer och anonyma medmänniskor – en tillit som blir oundviklig i den sociala tillvaron (Giddens 1999, s. 52, 87, 91, 115, 275; Giddens 1996, s. 91-93; Kaspersen 2007, s. 330-331). Tillit är något kreativt i sig då den innefattar en förpliktelse och utmaning mot ödet, vilket betyder att individen är beredd att möta nya erfarenheter men är även en konfrontation med risk för förluster (Giddens 1999, s. 54). Utöver tillit är den ontologiska tryggheten även starkt kopplad till rutiner – Giddens menar att förutsägbara rutiner har ett djupt samband med känslan av trygghet. När dessa rutiner bryts av någon anledning, skapar individen en ängslan och eventuella ändringar av personlighetens aspekter (Giddens 1996, s. 96).

Den ontologiska tryggheten ses ytterligare i förhållande till det moderna och dynamiska samhället vi lever i idag, moderniteten, som präglas av interaktioner med främlingar och där individens trygghetskänsla påverkas av tillit och upplevd risk. Giddens menar att i moderniteten försiggår en reflexivitetsprocess, där bland annat vårt trygghetssystem och våra tillitsrelationer förändrats under de senaste decennierna. Med *reflexivitet* menas den regelbundna användningen av kunskaper som ständigt samlas in av institutioner och individer som tillämpas för organisering och förändring av samhället (Kaspersen 2007, s. 328-331). Individer behöver vara medvetna om att samhället förändras och om vilka konsekvenser deras sociala val kan medföra. Mycket handlar således om kunskap, medvetenhet, möjlighet och vikten att fatta beslut. Kunskapen i det moderna samhället ökar genom att vi människor är reflexiva i vårt handlande (Giddens 1999, s. 12).

Den ökade reflexiviteten kan dock skapa oro om den nya kunskapens sanningshalt och utlösa tvivel och osäkerhet, som i sin tur påverkar vår uppfattning om tillit och risker. (Kaspersen 2007, s. 328-331). I dagens samhälle interagerar vi i princip ständigt med personer vi inte känner eller som vi aldrig träffat förut. Dessa interaktioner är en balansakt med tillit, takt och makt. Takt, tillsammans med s.k. artighetsritual, är skyddsmedel som främlingar medvetet använder som ett slags outtalat avtal. Olikheter i makt kan bryta igenom eller snedvrída artighetsritualerna, särskilt när skillnaderna är kraftigt markerade (Giddens 1996, s. 82-84).

Reflexiviteten kan här illustreras som samspel mellan individens trygghetskänsla, tilliten till andra människor och ändringarna i samhället. Eftersom nattutelivet, alkoholkonsumtionen och krogvåldet har under de senaste decennierna ökat, avser vi att undersöka om denna förändring i samhället påverkar trygghetskänslan hos ordningsvakter och entrévärdar i

Malmös nattklubbar och krogar och hur denna känsla stämmer överens med den rådande uppfattningen kring hur trygga krogvakter "ska" känna sig. I denna uppsats ser vi reflexiviteten i form av erfarenhet av våldsutsatthet och om kunskapen av denna utsatthet skapar oro och därmed ontologisk otrygghet.

Det är också av vikt att se den ontologiska tryggheten i jämförelse med de risker vi stöter på under livets gång. Dagens samhälle är en riskkultur och de flesta former av riskbedömningar innehåller åtskilliga oberäknliga faktorer (Giddens 1999, s. 12). Att vi är utsatta för faror som inte kan kontrolleras är oundvikligt och något alla måste förstå. Insikt om att en risk föreligger innebär inte bara att inse att en händelse kan gå snett, utan även genom en förståelse om att de eventuella riskfyllda händelserna inte kan elimineras helt (Giddens 1996, s. 106, 124). På grund av dessa faror och risker går den ontologiska tryggheten hos individen genom omvälvningar och kriser. Verkliga risker kan till och med temporärt slita sönder den skyddshinna som den ontologiska tryggheten skapat; dock återvänder känslan av relativ osårbarhet relativt snart igen (Giddens 1999, s. 50, 52).

Sammanfattningsvis kan det konstateras att den ontologiska tryggheten som skapas hos spädbarnet och utgör ett skydd mot de hot och risker som individen stöter på i livet. Den ontologiska tryggheten utgör grunden för vår självidentitet samt en tilltro till den sociala, materiella och ständigt föränderliga värld vi möter (Kaspersen 2007, s. 331).

Genom att mäta krogvaktens trygghet på det sätt vi gjort kan vi se om den upplevda tryggheten har någon koppling till risker, tillit och reflexivitet. Detta kopplas i sin tur till arbetsmiljölagstiftningen och tidigare rättsfall. Det som undersöks är således om rätten stödjer den ontologiska tryggheten (Mathiesen 2005, s. 14).

5. Metod

I detta avsnitt presenteras metoden kring sökningen av bakgrund och tidigare forskning och undersökningens genomförande. Metodvalets fördelar och nackdelar, samt studiens reliabilitet och validitet diskuteras.

5.1. Sökning

Underlaget till uppsatsen består av sekundärdata som används dels för att få överblick över krogvakternas hot- och våldsutsatthet och dels för att hjälpa oss att dra slutsatser i vår undersökning.

Vid sökning av tidigare studier och annat underlag använde vi oss av bland annat följande nyckelord: "krogvakt", "krogvåld", "ordningsvakt", "entrévärd", "bouncers", "trygghet", "rädsla för brott", "fear of crime", "arbetsrelaterat våld", "fear of crime at work" med flera. För att hitta tidigare forskning har vi använt oss av databaserna Scopus och Google Scholar. Vi valde att använda båda två, då Scopus är den största databasen med internationella studier medan i Google Scholar kunde svenska studier hittas.

Annat material består av tidigare rättsfall om kränkingsersättning för krogvakter från rättsdatabasen Karnov Group, som tagits fram genom en sökning på "ordningsvakt" och en på "entrévärd". Vi har valt att inkludera rättsfall där ordningsvakter eller entrévärdar utgör käranden. Även rapporter från Arbetsmiljöverket och Bevakningsbranschens arbetsmiljönämnd ingår i det insamlade materialet, samt en del nyhetsartiklar har använts för att belysa det arbetsrelaterade våldet.

5.2. Genomförande av undersökningen

Syftet med undersökningen är att ta reda på arbetsrelaterad utsatthet och trygghetskänsla bland ordningsvakter och entrévärdar. Målet är således att kunna ge frekvenser och se *hur ofta, hur många och hur vanligt* utsatthet och otrygghet förekommer. För att besvara de tre ovan nämnda frågor, är kvantitativ undersökning en lämplig metod (Troost 2012, s. 23). Dessutom brukar trygghetsmätningar vara kvantitativa till sin natur och därmed genomförs med hjälp av strukturerade frågeformulär (Torstensson Levander 2007, s. 13). Undersökningen är således en kvantitativ enkätstudie.

Vi anser kvantitativa frågeformulär vara mest lämpliga på grund av målet att få så många respondenter som möjligt, tidigare forskning kring området som använt sig av enkäter och på grund av BYA:s förslag att risksignaler kan upptäckas just genom enkäter. Även fast våra resurser räcker endast till att undersöka en mindre grupp, finns en möjlighet att genom kvantitativa metoder ändå komma fram till ett resultat som kan säga något om yrkesgruppen i stort (Eliasson 2013, s. 30).

För att maximera deltagarantalet valde vi att använda både webb-baserade och utskrivna enkäter. Detta för att öka tillgängligheten och därmed svarsfrekvensen. ebb-baserade enkäter präglas av en lätthet att svara och tenderar därmed att öka svarsfrekvensen. Dessutom anses undersökningar via internet inte ha någon större skillnad från pappersbaserade frågeformulär (Denscombe 2009, s. 27-28).

Nackdelen med kvantitativa frågeformulär är att de ofta saknar de kvalitativa metodernas möjligheter att gå in på djupet med en frågeställning (Eliasson 2013, s. 30). Ytterligare problem som ofta förknippas med enkätmetodiken är bortfallsproblemet, urvalets representativitet och validitetsproblem (Torstensson Levander 2007, s. 34). De ovan nämnda problem har vi därför i åtanke när vi analyserar våra resultat och slutsatser.

5.2.3. Urval

För att kunna genomföra en enkät behövs ett urval för vilka som ska undersökas. Vi använde oss av *bekvämlighetsurval*, även kallat *självselektion*, som är en form av icke-sannolikhetsurval och enkelt beskrivet innebär att "man tager vad man haver" (Trost 2012, s. 31; Hagevi & Viscovi 2016, s. 164). Metodvalet i detta fall beror framför allt på att det inte finns något register över den för uppsatsen intressanta populationen.

Nackdelen med ett bekvämlighetsurval är att det ger en mycket begränsad möjlighet för generalisering. . Ibland är dock bekvämlighetsurvalet det enda sättet att nå individer som tillhör gruppen som ska undersökas. I dessa fall ska forskaren göra sitt bästa för att urvalet ska likna ett sannolikhetsurval - till exempel att på förhand bestämma tider och platser där enkäten delas, för att fånga in ett så varierat urval som möjligt (Hagevi & Viscovi 2016, s. 164-165). Vi har därför försökt att få tag på krogvakter i Malmö på flera olika sätt.

I detta fall har respondenter hittats genom ett säkerhetsbolag i Malmö, vaktchef på en av Malmös nattklubbar, genom interna grupper för ordningsvakter på Facebook och genom bekanta. Vi började med att kontakta säkerhetsbolag i Malmö som anställer ordningsvakter, entrévärdar och väktare och som hyr ut sina anställda till Malmös nattklubbar och krogar.

5.2.4. Frågeformuläret

För att ett frågeformulär ska vara bra är det viktigt att det innehåller frågor som täcker in ämnet fullständigt och systematiskt (Eliasson 2013, s. 28). Frågorna i formuläret är formulerade efter inspiration från tidigare forskning (se kapitel 3). Vår enkät består av 24

frågor där första frågan syftar till att gallra bort personer som inte tillhör urvalspopulationen (Se fråga 1 i *Bilaga 2*), där valmöjligheterna för respondentens yrke är *ordningsvakt, väktare* och *annat (exempelvis entrévärd)*. Anledningen till det sista svarsalternativet (*annat*) är att ge möjlighet för andra verksamma i krogmiljön att delta. Därefter fortsätter enkäten med så kallade sakfrågor som behandlar faktiska förhållanden som är värda att beakta för att se om undersökningspopulationen är en mer homogen eller heterogen grupp, i detta fall kön och ålder. Det finns flera sätt att ställa frågan om kön. Vi valde att endast skriva ”kön” och därefter svarsalternativ *man* eller *kvinnor*, där alternativet “man” kommer först. Detta på grund av Trost resonemang kring varför det finns en del fördelar med att sätta mannen först: männens nästsista siffra i personnumret är ojämn, medan kvinnorna har en jämn siffra. Eftersom svarsalternativen får en siffra inför databearbetningen är det mest rimligt att börja räkna från 1, som är ett ojämnt tal och därmed “mannens” tal (Trost 2012, s. 66-67; Hagevi & Viscovi 2016, s. 166-167).

Åldersfrågan är i vår enkät öppen, vilket kritiserats av Trost som menar att en öppen åldersfråga inte är lätt att besvara och kan till och med uppfattas som impertinent eller oartig. Samtidigt finner han även nackdelar med svarsalternativ för kön, eftersom resultatet låser sig till de givna åldersklasserna vilket gör att forskaren under databearbetningen inte kan förändra gränserna i tillräckligt önskvärd grad (Trost 2012, s. 67-69). Samtidigt menar Hagevi och Viscovi (2016) att öppna åldersfrågor lämpar sig för öppna svarsalternativ, eftersom siffror är enkla att både koda in och klassindela (*ibid.*, s. 83).

Följande tre frågor omfattar också faktaförhållanden där vi vill ta reda på om respondenten jobbar som ordningsvakt, väktare eller “annat” (förslagsvis entrévärdar), hur länge denne har jobbat och om denne arbetar som det idag (Se fråga 4-6 i *Bilaga 2*). Genom frågan får vi tre grupper av respondenter som kan jämföras med varandra i slutsatsdelen. Det är viktigt att särskilja dessa tre grupper framför allt på grund av olika befogenheter i yrkesutövandet (se 1.4.). Frågan om personen arbetar som krogvakt idag eller gjort det tidigare är också av intresse, då vi i de föregående frågorna inkluderar bägge grupper. Grupperna bör dock skiljas ifrån varandra. Eftersom det råder oenighet bland tidigare forskning om erfarenhet och anställningstid påverkar riskfaktorer för våldsutsattheten och känslan av trygghet (Arbetsmiljöverket 2010:4, s. 37; Moberg & Wallberg 2012, s. 24; Strandberg & Herslund 2009, s. 24; Monaghan 2003, s. 21), är frågan om hur länge respondenten har arbetat i den för undersökningen aktuella yrkesgruppen relevant (fråga 5 i *Bilaga 2*).

Därefter fortsätter enkäten med frågor om respondenternas känsla av trygghet och oro (fråga 9-15 i *Bilaga 2*) som följs av frågor om utsatthet (fråga 16-23 i *Bilaga 2*). Vi har valt att först ställa frågor om trygghet och sedan om utsatthet, för att minimera risken för påverkan av svar om egen utsatthet. Risken vi anser hade funnits om enkäten började med utsatthetsfrågor är att respondenterna hade tänkt att de förväntas vara mer otrygga om de tidigare kryssat i att de blivit utsatta.

Det finns tre sätt att fråga om rädsla för brott: en affektiv, kognitiv och behavioristisk frågeställning (Gabriel & Greve 2003, s. 607-608). I vår uppsats frågar vi de affektiva frågorna, då dessa avser att mäta känslan hos individen. Enkätens del om egen trygghetsuppfattning och utsatthet består till stor del av attityds- och åsiktsfrågor. Frågor med alternativ som *ofta*, *sällan* och *aldrig* undersöker deltagarnas attityder. Kritiken mot sådana svarsalternativ är att de dels utgör subjektiva bedömningar vilket gör att exempelvis ”ofta” är olika ofta beroende på vem som svarar, och dels att för många frågor av den sorten kan tröttna ut respondenten vilket kan resultera i att denne svarar på måfå (Trost 2012, s. 69-70). Dessa svarsalternativ ansåg vi ändå vara mest lämpliga, då vi inte vet hur ofta respektive respondent arbetar i Malmös krogmiljöer. Således skulle svarsalternativ som ”en gång i månaden” vara missvisande om en del respondenter arbetar flera gånger i veckan och vissa endast en gång i månaden. Vägledande utgångspunkter i vår frågeställning är ”en eller flera gånger per arbetstillfälle” respektive ”aldrig”. Allt däremellan är således mer än aldrig men mindre än en gång per arbetstillfälle.

Frågor om utsatthet och otrygghet innehåller åtta typer av hot- och våldssituationer: *utsatt för skällsord, verbalt hotad, spottad på och/eller knuffad, sexuellt trakasserad, kastad på med föremål, slagen eller sparkad, hotad med vapen eller tillhygge*. Dessa har valts på grund av information som hittats i bakgrunden och i tidigare forskning. Det är viktigt att respondenterna endast svarar för sig själva eller för fakta som de på ett realistiskt sätt kan svara för annans räkning (Denscombe 2009, s. 218). Ytterligare något vi särskilt tänkte på när vi skrev enkäten är att inte ha flera frågor i en fråga, använda vanligt språk och undvika negationer (Trost 2012, s. 79-82).

Många fasta svarsmöjligheter i enkäten kompletteras med en öppen fråga i form av ”annat, vad?”. Ibland kommer det öppna tillägget i samma fråga, medan en del frågor består av en följdfråga som ska besvaras av den som kryssade in ”annat” – se exempel på detta i enkätens fråga 7 och 8 (*Bilaga 2*). Enkäten avslutas med en öppen och kravlös fråga om respondenten

har något denne vill tillägga. Enligt Trost är en sådan fråga en bra avslutning på frågeformuläret då den kan ge svar av intresse som ger forskaren idéer användbara vid tolkning och analys av det insamlade materialet (Trost 2012, s. 74).

Svarsinsamlingen höll på i åtta dagar och resulterade i 63 respondenter. Åtta av dessa fyllde i frågeformuläret för hand, medan resterande 55 deltog genom webbenkäten. För att kunna ha en bättre översikt över alla svar, matade vi in svaren från de utskrivna enkäterna i webbaserade versionen.

5.2.5. Missivbrevet

Ett missivbrev är ett följebrev som ska utgöra enkätens första sida för att informera och intressera den eventuella respondenten (Trost 2012, s. 110-114). Vårt missivbrev har titeln "Trygghet bland ordningsvakter, entrévärdar och väktare i Malmös krogmiljö". I brevet förklaras att enkäten är en del av vår studie, vilka personer är intressanta för undersökningen, hur lång tid det tar att fylla i enkäten och att varje deltagare är helt anonym. Vi uppger dessutom en mailadress ifall läsaren har några frågor om studien och enkäten och avslutar missivbrevet med ett tack samt namn och titel på oss (se *Bilaga 2*).

5.3. Reliabilitet, Validitet och Generaliserbarhet

Reliabilitet, även kallad tillförlitlighet, innebär att en studies mätningar är korrekt gjorda och att den kan genomföras flera gånger utan att resultaten ändras. En resultatförändring är godtagbar endast om den beror på variationen i mätobjektet och inte på instabilitet i själva forskningsinstrumentet (Thurén 2013, s. 26; Denscombe 2009, s. 424). För att uppnå en hög grad av reliabilitet har vi redovisat för hur vi gått tillväga med frågeformuläret, vilket tyder på att enkäten genomförts konsekvent. Graden av tillförlitlighet sänks dock något eftersom vi främst använt oss av webbaserad enkät öppen för allmänheten. Det innebär att vem som helst kunde i princip besvara den. Vi anser dock den vara utformad på ett sätt att det minimerar intresset för någon annan än just krogvakter att besvara enkäten.

Risken för att lägre nivå av reliabilitet är även då det är den subjektiva känslan om mäts. Uppgivande av trygghetskänsla beror på vem som svarar och kan ändras över tid. En trygghetsundersökning behöver dessutom inte alltid behöver ha hög reliabilitet, då det respondenterna uppger i frågeformulär kan skilja sig från vad de fritt skulle berätta till andra (Sutton, Robinson & Farrall 2011, s. 421).

Validiteten i denna studie anser vi vara hög, då vi undersökt endast det vi ville undersöka och ingenting annat (Thurén 2013, s. 26). Frågeformuläret leder oss till resultat utifrån vilka vi kan besvara uppsatsens frågeställningar (Denscombe 2009, s. 425). För att kunna generalisera en studie måste urvalet ha en lämplig storlek, vilket i sin tur beror på vad som undersöks. En småskalig undersökning ska omfatta minst 30 respondenter för att uppnå generaliserbarhet (ibid., s. 48-51). Då vår undersökning är småskalig och omfattar 63 respondenter, måste generaliserbarhet anses vara uppfylld på denna punkt.

5.4. Etiska överväganden

Det finns enligt Denscombe (2009) tre grundläggande principer för en god forskningsetik, som är en viktig del av undersökningen: forskaren ska respektera deltagarnas rättigheter och värdighet, undvika att deltagarna lider skada på grund av medverkan i undersökningen och arbeta på ett ärligt samt under arbetets gång respektera deltagarnas integritet. Vi har därför valt att i denna uppsats dels låta frågeformulären vara helt anonyma och dels inte gett ut namn på personer, bevakningsföretag och facebookgrupper som hjälpt oss att sprida enkäten (ibid., s. 193-198).

6. Resultat

Nedan redovisas förekomsten av arbetsrelaterat våld samt upplevd risk och oro för utsatthet bland krogvakter. Redovisningen sker i två delar där den första delen behandlar faktisk utsatthet medan den andra delen behandlar *risk* och *oro*. Genomgången sker tematiskt utifrån olika typer av arbetsrelaterat våld som tillfrågats i enkäten, samt det våld som deltagarna själva beskriver förekommer och är ett problem i arbetet. I samband med sammanställningen av den faktiska utsattheten framställs även anmälningsbenägenheten. Därefter presenteras vilka konsekvenser händelserna haft, i vilka situationer de förekommer samt vilken relation gärningspersonen haft till offret.

I andra delen redovisas den upplevda tryggheten bland ordningsvakter och samt hur faktisk utsatthet förhåller sig till upplevd risk och oro. Resultaten presenteras i löpande text med hänvisning till diagram som återfinns i *Bilaga 3*.

6.1. Urval

I studien deltog 63 krogvakter, varav 60 är män och tre är kvinnor. Deltagarna är mellan tjugo och 59 år gamla och medelåldern är 36 år. Av deltagarna är 55 (87%) ordningsvakter och 8 (13 %) entrévärdar. Majoriteten (68 %) av deltagarna har arbetat som ordningsvakt eller entrévärd i mer än fem år, en fjärdedel (25 %) mellan ett och fem år och sex procent har jobbat i mindre än ett år. Av deltagarna jobbar 93 procent som ordningsvakt eller entrévärd i nuläget. Av de som inte jobbar i nuläget har en jobbat 26 år (mellan år 1989–2015), en i åtta år (2007–2015) och två personer i ett år eller mindre.

6.2. Tidigare erfarenheter och faktisk utsatthet

6.2.1. Skällsord

Nästan alla krogvakter ($99 \pm 1 \%$ ¹) anger att de någon gång blivit utsatta för skällsord och alla deltagare har sett en kollega bli utsatt (se *Diagram 1* och *Diagram 2*). Majoriteten, ungefär hälften av deltagarna (48%), blir utsatta för skällsord vid varje arbetstillfälle och runt 40 procent blir utsatta ofta. En tiondel anger att de sällan blir utsatta och 1 procent har aldrig blivit utsatta (se *Diagram 2*). Entrévärdar utsätts i något mindre utsträckning för skällsord än vad ordningsvakter gör (100 % av ordningsvakterna respektive 86 % av entrévärdarna har blivit utsatta, se *Diagram 3* och *Diagram 4*). 16 procent av krogvakterna polisanmält händelsen, elva procent har anmält händelsen till arbetsgivaren och 84 procent har inte anmält skällsord överhuvudtaget (se *Diagram 5*).

6.2.2. Spottar och knuffar

89 procent anger utsatthet för spottar eller knuffar i arbetet och 97 procent har sett en kollega bli utsatt (se *Diagram 1*). Majoriteten (56 %) blir utsatta *sällan*, och 34 procent blir utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle*. Elva procent blir aldrig utsatta för spottar och knuffar (se *Diagram 2*). Ordningsvakter blir i betydligt större utsträckning utsatta för spottar och knuffar än entrévärdar (95 % ordningsvakter respektive 53 % entrévärdar, se *Diagram 3* och *Diagram 4*). Majoriteten (69 %) av de som blivit utsatta för spottar och knuffar har polisanmält händelsen, 24 procent har anmält händelsen till arbetsgivaren och 47 procent av krogvakterna har aldrig anmält en händelse när de blivit utsatta (se *Diagram 5*).

¹ Symbolen "±" (plus-minus) används då svaren varierar beroende på hur vi ställt frågan. Exempelvis har frågan "har du blivit utsatt" gett lägre utfall på utsatthet än när vi frågat "hur ofta har du blivit utsatt". Procentsatsen som anges i resultatet är medeltalet av svaren och genom att addera eller subtrahera procentsatsen efter symbolen kan man avläsa högsta respektive lägsta andel svar.

6.2.3. Sexuella trakasserier

Ungefär hälften (54 ± 8 %) av deltagarna anger att de i samband med arbetet blivit sexuellt trakasserade och 56 procent har sett en kollega bli utsatt för sexuella trakasserier (se *Diagram 1*). Majoriteten, 54 procent, blir utsatta *sällan* och sammanlagt nio procent blir utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 2*). Utsattheten är större bland ordningsvakter, varav 66 procent har blivit utsatta, än bland entrévärdar, varav 43 procent blivit utsatta. Entrévärdar blir däremot i större utsträckning utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (14 % entrévärdar respektive 9 % ordningsvakter, se *Diagram 3* och *Diagram 4*). Ingen av de som blivit utsatt för sexuella trakasserier har polisanmält händelsen, men tre procent har anmält händelsen till en arbetsgivare (se *Diagram 5*).

6.2.4. Verbala hot

Nästan alla deltagare (98 ± 2 %) anger att de blivit verbalt hotade och alla har sett en kollega bli hotad (se *Diagram 1*). Majoriteten, 57 procent av deltagarna, blir ofta verbalt hotade. 19 procent anger att de blivit verbalt hotade en eller flera gånger per arbetstillfälle. 24 procent anger att de sällan blir hotade (se *Diagram 2*). Ordningsvakterna blir oftare utsatta för verbala hot än entrévärdar, 81 procent ordningsvakter respektive 43 procent entrévärdar blir utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 3* och *Diagram 4*). Av de som blivit verbalt hotade har hälften (50 %) polisanmält händelsen och en fjärdedel (24 %) har anmält det till arbetsgivaren. 60 procent har inte anmält händelsen alls (se *Diagram 5*).

6.2.5. Föremål som kastas

75 (± 7 %) procent av krogvakterna anger att de fått föremål kastade på sig och 86 procent har sett en kollega bli utsatt (se *Diagram 1*). En majoritet (68 %) anger att det händer *sällan*, medan sammanlagt runt tolv procent anger att de utsätts *vid varje arbetstillfälle* eller *ofta* (se *Diagram 2*). Ordningsvakter (totalt 84 % av ordningsvakterna) blir i större utsträckning kastade med föremål än entrévärdar (totalt 57 %). Något större andel entrévärdar (14 %) än ordningsvakter (12 %) har blivit utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 3* och *Diagram 4*). Av de som blivit utsatta har 57 procent av krogvakterna polisanmält händelsen och 24 procent har anmält det till arbetsgivaren. 55 procent anger att de inte anmält händelsen (se *Diagram 5*).

6.2.6. Slag och sparkar

87 (± 5 %) procent av krogvakterna har blivit utsatta för slag eller sparkar och 95 procent har sett en kollega bli utsatt (se *Diagram 1*). Majoriteten (59 %) blir utsatta *sällan* medan sammanlagt 34 procent blir utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 2*). Ordningsvakter blir i större utsträckning utsatta än entrévärdar (95 % respektive 71 %). Däremot blir ungefär lika stor andel ordningsvakter som entrévärdar utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (34 % ordningsvakter respektive 28 % entrévärdar, se *Diagram 3* och *Diagram 4*). 75 procent av de som blivit utsatta har polisanmält händelsen och 34 procent har anmält till arbetsgivaren. En tredjedel har inte anmält händelsen (se *Diagram 5*).

6.2.7. Hot med vapen eller tillhygge

71 (± 4 %) procent av krogvakterna anger att de blivit utsatta för hot med vapen eller tillhygge och 79 procent har sett en kollega bli utsatt (se *Diagram 1*). 57 procent anger att de blir utsatta *sällan* medan 18 procent anger att de blir utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 2*). Fler ordningsvakter (77 %) än entrévärdar (57 %) blir utsatta, men en något större andel entrévärdar blir utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (16 % ordningsvakter respektive 28 % entrévärdar, se *Diagram 3* och *Diagram 4*). Av de som blivit hotade med vapen eller tillhygge har en majoritet (83 %) polisanmält händelsen. En fjärdedel av de som blivit utsatta har anmält händelsen till arbetsgivaren medan 32 procent någon gång inte anmält alls (se *Diagram 5*).

6.2.8. Konsekvenser av arbetsrelaterat våld

Hälften (51 %) av krogvakterna har någon gång sökt vård för en fysisk skada i samband med en händelse av hot eller våld på arbetet. En majoritet av dem som sökt vård har sökt vård mer än en gång (40 % totalt). Sammanlagt 13 procent har sökt hjälp för psykiska besvär och tre procent har blivit tillskrivna psykofarmaka. Mer än hälften (54 %) har upplevt stress under en längre period på grund av arbetsrelaterat våld. 27 procent har upplevt stress mer än en gång och 24 procent uppger att stressen upplevdes i samband med en enstaka händelse. Slutligen har 35 procent någon gång varit sjukskrivna på grund av arbetsrelaterat våld (se *Diagram 6*).

6.2.9. Situationer där hot och våld uppstår

Situationer där arbetsrelaterat våld uppkommer är oftast vid nekande av inträde till krogen eller inne på krogen i annat sammanhang. Var tredje (33 %) krogvakt anger även att problem

uppstår vid köbildning. Andra platser där ordningsvakterna anger att problem uppstår är vid rökrutan, utanför krogen och i anslutning till entrén (se Diagram 7).

Vidare anger deltagarna att hot, våld och kränkande handlingar ofta förekommer vid ingripande, omhändertagande, avvisande samt liknande situationer. Problem uppstår vid avlägsnande av störande kunder eller vid väntande på att polis ska nå platsen. En respondent uppger även att problem kan uppstå när andra kollegor ingriper och man själv skapar utrymme eller i väntan på polis.

Gärningspersonen är i de flesta fall en okänd besökare (i genomsnitt 81 %) eller en okänd person som inte besöker krogen (i genomsnitt 45 %). Mellan fyra och 20 procent av krogvakterna har även blivit utsatta av en bekant eller kollega. Största andelen där gärningspersonen är en bekant eller kollega är vid skällsord (20 %), verbala hot (11 %) och sexuella trakasserier (15 %) (Diagram 8).

6.2.10 Övriga faktorer

En deltagare uppger att många överträdelser skett vid flera tillfällen och att det polisanmäls ibland, men att man oftast låter bli. En påverkande faktor enligt en annan respondent är att hoten anses vara riktade mot uniformen snarare än mot individen personligen, vilket leder till att många hot inte blir tagna på allvar. Samtidigt går det att sig skilja på de allvarliga fallen. En annan ordningsvakt berättar att han upplever att våldet mot uniformsklädda ökat under senaste tio åren. Han beskriver vidare att anmälningsbenägenheten minskat på grund av resursbrist hos ansvariga myndigheter då flera förundersökningar läggs ner direkt. Ytterligare en ordningsvakt beskriver att många låter bli att anmäla fallen eftersom krogvakterna enligt domstolens praxis ska tolerera och acceptera att bli exempelvis hotad och spottad i yrket.

6.3. Otrygghet och oro för att bli utsatt för arbetsrelaterat våld och hot

Nedan redovisas svaren på frågan om upplevd oro arbetsrelaterat våld. För att få en uppfattning om den subjektiva tryggheten bland ordningsvakter och entrévärdar frågor om den generella tryggheten ställts samt frågor om specifika typer av hot och våld (se Bilaga 2 fråga sju och nio). Vidare tillfrågas krogvakterna dels om hur ofta de upplever konkret fara och dels om oron för att själva utsättas för det specifika brottet. Vid flera tillfällen hade deltagarna möjlighet att i fritext skriva in andra orosmoment eller problembilder som de upplever i arbetet.

6.3.1. Generella trygghetskänslan

Sammanlagt känner sig nästan hälften (44 %) av krogvakterna *ganska* eller *väldigt trygga* i arbetet. En tredjedel (33 %) anger att de känner sig *varken trygga eller otrygga* och en femtedel (21 %) känner sig *ganska otrygga*. En procent känner sig *väldigt trygga* och ingen känner sig *väldigt otrygg*. Av entrévärdarna känner sig 71 procent trygga medan motsvarande andel bland ordningsvakter är 41 procent (se *Diagram 9*).

I jämförelse med de som känner sig otrygga i arbetet (21 %) anger en betydligt större andel, totalt 71 procent av deltagarna, att de känner oro för att bli utsatta för våld eller hot *utanför* jobbet. Ordningsvakterna, varav 79 procent känner oro, är i betydligt större utsträckning oroliga för att bli utsatta för arbetsrelaterat våld utanför jobbet än entrévärdarna, varav endast 14 procent känner oro (se *Diagram 9*).

Av deltagarna har 90 procent någon gång oroat sig för sitt liv eller hälsa på grund av arbetsrelaterat våld. Majoriteten (58 %) oroar sig *sällan*, nästan en tredjedel (32 %) oroar sig *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* och tio procent har aldrig oroat sig för sitt liv eller hälsa i samband med en händelse på jobbet. Mer än två tredjedelar (70 %) har någon gång även oroat sig för en familjemedlems liv eller hälsa i samband med en händelse i arbetet. Majoriteten (49 %) av krogvakterna upplever *sällan* oro för det, men nästan tjugo procent oroar sig *ofta*. En tredjedel har aldrig oroat sig för en familjemedlems liv eller hälsa (se *Diagram 10*).

Ungefär hälften (48 %) av deltagarna uppger sömnproblem på grund av arbetsrelaterat våld. 37 procent anger att det händer *sällan*, medan elva procent anger att det händer *ofta*. 57 procent anger att de aldrig haft sömnproblem på grund av en händelse i arbetet (se *Diagram 10*).

Mer än två tredjedelar (70 %) anger att de *ibland* undviker att gå hem ensam. En tredjedel av deltagarna anger att de *sällan*, medan närmare en fjärdedel (24 %) menar att de *ofta* undviker att gå hem ensamma. Sex procent anger att de undviker att gå hem ensam efter *varje arbetstillfälle*. Vidare har 62 procent valt en annan väg hem från jobbet på grund av en händelse i arbetet. Sex procent väljer en annan väg hem efter *varje arbetstillfälle*, tjugo procent gör det *ofta* och 35 procent *sällan*. En femtedel (19 %) av deltagarna har någon gång åkt hem till en vän eller släkting istället för att åka hem på grund av en händelse i arbetet.

Majoriteten av dem (16 % totalt) gör det *sällan* medan två procent anger att de *ofta* åker hem till någon vän eller släkting (se *Diagram 10*).

6.3.2. Skällsord

Alla deltagare anser att skällsord är något som förekommer i arbetet och en majoritet (89 %) anser det vara ett problem i åtminstone någon grad. Majoriteten (38 %) anser att det är ett *litet problem*, medan ungefär en tredjedel (30 %) anser att det är ett *stort problem*. Runt tjugo procent anger att skällsord förekommer och är *ett problem*, men varken är ett stort eller litet sådant. Resterande elva procent anger att skällsord inte är ett problem trots att det förekommer (se *Diagram 11*).

94 procent av krogvakterna upplever att det finns en risk att bli utsatt för skällsord, varav 80 procent upplever risken *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 12*). Det är däremot något färre som upplever oro för att bli utsatt för skällsord. 78 procent upplever oro för att bli utsatt för skällsord, ungefär varannan (46 %) deltagare upplever oron *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* och var tredjedel (33 %) *sällan*. I jämförelse med andelen som blivit utsatta för skällsord är det betydligt färre (- 20 %) som är oroliga för att utsättas för skällsord (se *Diagram 13*).

6.3.3. Spottar och knuffar

Nästan alla (90,5 %) anger att spottar och knuffar förekommer i arbetet och samtliga anser att det är ett problem. 36 procent anser att spottar och knuffar är ett *litet problem* och 35 procent anser det vara ett *stort problem*. 19 procent anser att det är ett problem men varken ett stort eller litet sådant. Tio procent uppger att spottar och knuffar inte förekommer i arbetet (se *Diagram 11*).

En något större andel än de som blivit utsatta har upplevt risk för att bli utsatt för att bli spottad och knuffad i arbetet. Sammanlagt (48 %) upplever en risk för spottar och knuffar ofta eller vid varje arbetstillfälle och nästan lika många (46 %) upplever det sällan. Ungefär lika många (92 %) som upplever risk, känner även oro för att bli utsatta för spottar eller knuffar (se *Diagram 12*). Majoriteten (49 %) anger att det *sällan* känner oro, medan något färre (sammanlagt 43 %) känner oro *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle*. I jämförelse med andelen utsatta är det något fler (+ 9 %) som är oroliga för att bli utsatta för spottar eller knuffar (se *Diagram 13*).

6.3.4. Sexuella trakasserier

En majoritet (ca 82 %) av krogvakterna anger att sexuella trakasserier förekommer i arbetet och ungefär hälften (54 %) anser att det är ett problem. 27 procent anser att det *varken är ett litet eller stort problem*, medan ungefär 14 procent anser det vara *ett stort problem*. Runt en tredjedel (29 %) anger att sexuella trakasserier förekommer men inte är ett problem och cirka 13 procent anser det vara ett *litet problem*. 17 procent av krogvakterna uppger att sexuella trakasserier inte förekommer i arbetet (se *Diagram 11*).

65 procent av respondenterna har någon gång upplevt risk för att utsättas för sexuella trakasserier. Majoriteten (58 % av alla deltagare) uppger dock att risken upplevs *sällan* och endast sex procent upplever risken *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 12*). 59 procent anger att de åtminstone *ibland* känner oro för sexuella trakasserier. Ungefär hälften av alla deltagare känner oro *sällan*, medan en liten andel (8 % totalt) känner oro *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle*. 41 procent krogvakterna upplever *aldrig* oro för att bli sexuellt trakasserade. I jämförelse med andel som blivit utsatta för sexuella trakasserier är det något färre (-4 %) som upplever oro för att bli utsatta (se *Diagram 13*).

6.3.5. Verbala hot

Alla deltagare anger att verbala hot förekommer i arbetet som krogvakt och 94 procent anser verbala hot problem. 44 procent anser att det är ett *litet problem*, medan runt en tredjedel anser att det är *ett stort problem*. Tolv procent av anser att verbala hot *varken är ett stort eller litet problem* och sex procent anser att det *inte är ett problem* trots att det förekommer (se *Diagram 11*).

Alla deltagare utsatts för verbala hot. Tre av fyra (76 %) blir verbalt hotade *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle*, och en av fyra (24 %) blir *sällan* hotad. Nästan alla (99 +-1 %) upplever även risk för att bli utsatta för verbala hot, varav majoriteten (80 %) upplever risken *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 12*). 90 procent av krogvakterna upplever oro för att bli verbalt hotade. Sammanlagt 62 procent av krogvakterna oroar sig *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* och 29 procent oroar sig *sällan*. Endast tio procent oroar sig *aldrig*. I jämförelse med andelen av ordningsvakter som blivit utsatta är det något färre (-10 %) som oroar sig för verbala hot (se *Diagram 13*).

6.3.6. Föremål som kastas

En majoritet (84 %) av krogvakterna anger att det i arbetet förekommer utsatthet i form av att få föremål kastade på sig, och runt tre fjärdedelar (74 %) av alla deltagare anser att det är ett problem i åtminstone någon grad. Majoriteten (35 %) anser att det är ett *litet problem* medan var femte (20 %) anser att det är ett *stort problem*. 17 procent anser att det är *varken ett stort eller litet problem* och elva procent anser att det *inte är ett problem alls*. En femtedel anser att det varken är ett stort eller litet problem. Tio procent av studiens deltagare anser att problemet förekommer men att det *inte är ett problem* och sexton procent anger att problemet inte förekommer i arbetet. Ungefär sexton procent av krogvakterna anser inte att problemet förekommer (se *Diagram 11*).

Av krogvakterna har 81 procent fått föremål kastade på sig i arbetet, varav 12 procent blir utsatta *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle*. En något större andel upplever risk för utsatthet. 20 procent upplever risken *ofta* och 67 procent *sällan* (se *Diagram 12*). Ytterligare känner 89 procent oro för utsatthet. I jämförelse med andelen utsatta är det sammanlagt något fler (+ 7 %) som oroar sig för att bli utsatta för att få föremål kastade på sig. Lika många (12 %) av de som blivit utsatta *ofta* känner även oro *ofta* (se *Diagram 13*).

6.3.7. Slag och sparkar

Av deltagarna anger 94 procent att slag och sparkar förekommer i arbetet och 89 procent anser att det är ett problem. De flesta (56 %) anser det vara ett *stort problem*. 19 procent anser att det är ett *litet problem* och 14 procent anger att *det är ett problem men varken stort eller litet sådant*. Sammanlagt tio procent anser slag och sparkar *inte vara ett problem* eller att det *inte förekommer i arbetet* (se *Diagram 11*).

Lika många (92 %) deltagare som blivit utsatta för slag eller sparkar upplever även en risk för utsatthet. Sammanlagt upplever nästan hälften (46 %) en risk för utsatthet under *varje arbetstillfälle* eller *ofta* (se *Diagram 12*). Lika många känner oro för att bli slagna eller sparkade som vilka blivit utsatta. I jämförelse med de som blivit slagna och sparkade i arbetet är det däremot signifikant fler som oroar sig för det *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (+ 10 %). Det är alltså fler som oroar sig *ofta* jämfört med de som blivit utsatta (se *Diagram 13*).

6.3.8. Hot med vapen eller tillhygge

Av deltagarna anger 82 procent att hot med vapen eller tillhygge förekommer i arbetet. Majoriteten (41 %) anser att det är ett *stort problem* och en runt en tredjedel (27 %) anser det vara ett *litet problem*. Tio procent anger att det *varken är ett litet eller stort problem* och fem procent anser att det *inte är ett problem* (se *Diagram 11*).

Betydligt fler än de som blivit utsatta har upplevt risk för att bli hotad med vapen eller tillhygge (90 %). 26 procent upplever risken *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 12*). I jämförelse med de som blivit utsatta är det totalt något fler som oroar sig utsatthet *någon gång* (totalt + 9 %) och betydligt fler (+11 %) som oroar sig för att bli hotade *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* (se *Diagram 13*).

6.3.9 Övrigt

I en av enkätens öppna frågor kunde deltagarna ange ytterligare orosmoment de upplever i arbetet. Problem som deltagarna lyfter upp är bland annat narkotika, kriminella gäng, skjutningar, ensamarbete och gästers besvärande beteende i samband med ingripande. En ordningsvakt beskriver att det förekommer mycket narkotika i Malmös krogmiljöer och trots att det inte direkt är farligt för ordningsvakterna drar det med sig mycket andra problem, såsom kriminella gäng. Flera andra ordningsvakter anger också att kriminella gäng är ett problem och en ordningsvakt anger att många är oroliga för skjutningar. Vidare förklarar en entrévärd att ensamarbete förekommer sällan, men när det förekommer är det ett stort problem. För att motverka detta önskas fler ordningsvakter och väktare i krogmiljöerna.

Flera ordningsvakter anger att problem uppstår på grund av gästernas bistrande förståelse och respekt för ordningsvakternas befogenheter. Gästerna förstår inte vilka skyldigheter de har vid order av en ordningsvakt och problem uppstår då gäster motsätter sig ingripande. Vålds- och hotsituationerna uppstår bland annat när gäster inte tolererar ett nekande på grund av berusning eller liknande och sedan fysiskt motsätter sig ingripande. Fysiska motsättningar anges även leda till andra problem, som skador i trappor och kullersten. Att lösa föremål finns i närheten anges också vara ett orosmoment, det är vanligt att bli kastad med flaskor eller stenar. Ofta tar det även länge för polisen att nå platsen vid påringning vilket lätt leder till vidare skador.

Ytterligare problem vid ingripanden är att händelser filmas av omgivningen. En ordningsvakt uppger att det ofta läggs ut filmer över tjänsteingripanden på diverse sociala medier och Flashback. Ordningsvakter drabbas då när de framställs felaktigt genom filmsnuttar som är

tagna ur ett större sammanhang. Diskriminerings- och övergreppsanklagelser är ytterligare orosmoment i arbetet. Många ordningsvakter anger även att de blir anklagade för att vara rasister vid tjänsteutövning.

Ett återkommande problem är även att gäster väntar på ordningsvakterna efter stängning för att hämnas eller att någon ringer hem och hotar. En ordningsvakt anger även att det förekommer oro över att ordningsvaktens bilar förstörs.

7. Slutsatser och analys

Nedan redogörs och analyseras slutsatser som vi kommit fram till utifrån den genomförda empiriska undersökningen. Det främsta målet med detta avsnitt är att besvara studiens tre frågeställningar.

Innan frågeställningarna börjar besvaras vill vi uppmärksamma två faktorer. För det första väljer vi att inte analysera skillnader mellan män och kvinnor, då endast tre av 63 respondenter är kvinnor och generalisering blir därav svårt. I studien fann vi att de tre kvinnornas svar inte skilde sig på ett signifikant sätt från männens och valde därför att inkludera båda könen svar. För det andra vill vi uppmärksamma läsaren att ha i åtanke faktum att endast åtta respondenter i vår studie är entrévärdar, vilket gör att statistiken som gäller för entrévärdar brister något i generaliserbarhet. Främsta målet med uppsatsen är att belysa området, varför vi valt att inkludera även entrévärdar. Vidare bör observeras att resultaten rör förhållandena i Malmö och att de nödvändigtvis inte går att generalisera i alla hänseenden, med tanke på att brottsstatistiken i Malmö är hög.

7.1. Utsatthet

I detta avsnitt redogör vi för förekomsten av arbetsrelaterat våld bland krogvakter. Utgångspunkter för nedan beskrivna slutsatser och analys är uppsatsens första frågeställning om i vilken utsträckning krogvakter blir utsatta för arbetsrelaterat våld i Malmös krogmiljöer.

I genomsnitt har 85 procent av krogvakterna blivit utsatta för olika typer av arbetsrelaterat våld (se *Diagram 2*). En anledning till den utbredda utsattheten kan vara att Malmö är en av

Sveriges största städer och att våldet i Malmö ökat markant senaste åren, vilket även uppmärksammas av ordningsvakterna i studien (se kapitel 1 och 6.2.10).

Skällsord och verbala hot är de vanligast förekommande problem, då majoriteten utsätts vid *varje arbetstillfälle* eller *ofta* (totalt 88 % för skällsord respektive 76 % för verbala hot). Även slag och sparkar samt spottar och knuffar förekommer i stor utsträckning i krogmiljöarbetet (90 % för slag och sparkar respektive 92 % för spottar och knuffar), dock anger majoriteten det förekommer *sällan* (se kapitel 6.2). En stor andel krogvakter uppger att de fått föremål kastade på sig (68 % uppger *sällan* förekommande utsatthet respektive 12 % *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle*). Majoriteten har utsatts för hot med vapen eller tillhygge, om än de flesta varit med om det sällan (57 % *sällan* respektive 18 % *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle*). Den minst förekommande typen av kränkande handlingar är sexuella trakasserier, där ungefär var tredje krogvakt inte blivit utsatt (54 % har *sällan* blivit utsatta och 9 % *ofta* eller *vid varje arbetstillfälle* [se kapitel 6.2]). Det är både män och kvinnor som blir utsatta för sexuella trakasserier. Hälften (51 %) av respondenterna har sökt vård för fysisk skada och våld och var tredje (34 %) har varit sjukskriven på grund av arbetsrelaterat våld (se kapitel 6.2.8).

7.1.1. Skillnader i utsatthet mellan ordningsvakter och entrévärdar

Vidare blir ordningsvakter i större utsträckning utsatta för arbetsrelaterat våld än entrévärdar. I genomsnitt har 88 procent ordningsvakter respektive 66 procent entrévärdar har blivit utsatta för de olika typerna av arbetsrelaterat våld. Största skillnaden mellan ordningsvakter och entrévärdar är vid utsatthet för spottar och knuffar där 95 procent ordningsvakter respektive 53 procent entrévärdar blir utsatta. Ordningsvakter blir även i betydligt större utsträckning kastade med föremål än vad entrévärdar blir (84 % av ordningsvakter respektive 57 % av entrévärdar). En signifikant skillnad förekommer även vid hot med vapen eller tillhygge där 77 procent ordningsvakter jämfört med 57 procent entrévärdar blivit utsatta (se kapitel 6.2. och 4.).

Den förhållandevis höga utsattheten bland ordningsvakter i jämförelse med entrévärdar kan förklaras av att ordningsvakter bär uniform och har utökade befogenheter genom vilken de representerar en sorts makt. Arbetsmiljöverket pekar ut personer som representerar makt- eller myndighetspersoner som särskilt en utsatt grupp för arbetsrelaterat våld, då de ofta konfronterar provocerande eller aggressiva personer (se kapitel 2.2.1.). Enligt teorin om ontologisk trygghet kan en sådan makt snedvrída artighetsritualerna som utgör ett skyddsmedel när främlingar möter varandra. Artighetsritualerna löper ännu större risk att

snedvridas då maktskillnader är kraftigt markerade – i detta fall kan den kraftiga markeringen bestå i uniformen eller föremålen ordningsvakter är utrustade med, såsom batong (jämför kapitel 4.).

Vidare skapar de utökade befogenheterna att ordningsvakter i större utsträckning utsätts för riskfyllda situationer då risken för utsatthet ökar. Flera respondenter beskriver att hot och våld oftast uppstår i samband med utövning av befogenheter som exempelvis vid avlägsnande av en besökare från krogen (se kapitel 6.2.10.).

7.1.2. Situationer där utsatthet förekommer och gärningsperson

Undersökningen visar att hot- och våldsamma situationer uppkommer främst vid nekande av inträde eller inne på krogen i annat sammanhang. Situationerna uppstår vid köbildning, avlägsnande av störande kunder, i samband med att kollegor ingriper och vid väntan på att polis ska nå platsen (se kapitel 6.2.9.). Gärningspersonen är i de flesta fall en okänd gäst eller en utomstående okänd person som inte besöker krogen. Runt tjugo procent av krogvakterna har även blivit utsatta av en bekant eller kollega. Största andelen där gärningspersonen är en bekant eller kollega är vid skällsord, verbala hot och sexuella trakasserier (se kapitel 6.3.9.).

Det vanligaste våldet är således klientrelaterat, men det förekommer även inkräktarvåld och relationsvåld. Arbetsmiljöverket pekat ut kontroll- eller maktutövande samt aggressiva människor, köbildning och negativa besked som riskfaktorer för klientrelaterat våld (se kapitel 3.1.). Eftersom ordningsvakter är i maktutövande position och handskas med ofta berusade människor vars tröskel till aggressivitet är låg är det inte förvånande att klientrelaterat våld är det mest förekommande. Vår studie bekräftar således att klientrelaterat våld är den mest förekommande typen av våld i säkerhetsarbete i (Malmös) krogmiljöer.

Att förekomsten av klientrelaterat våld är vanligast kan även analyseras utifrån Giddens teori om ontologisk trygghet, där Giddens menar att interaktioner med främlingar utgör en balansakt mellan tillit, takt och makt. När det föreligger olikheter i makt riskerar artighetsritualer som vi vanligt använder som skyddsmedel att snedvridas. I detta fall kan makten bestå i ordningsvaktens eller entrévärdens möjlighet att bestämma över vem som får eller inte får komma in på nattklubben eller krogen, vilket i sin tur kan utlösa frustrationer på besökarens sida då hot- eller våldssituationer ofta uppstår (se kapitel 4.).

7.1.3. Anmälningsbenägenhet

Det bör noteras att statistiken nedan endast belyser ifall arbetstagaren *någon gång* anmält en händelse av nämnda kategori av arbetsrelaterat våld, vilket gör att statistiken brister något i generaliserbarhet. I genomsnitt har 51 procent av krogvakterna polisanmält en händelse av arbetsrelaterat hot eller våld (se kapitel 6.2.). Anmälningsbenägenheten är störst vid hot med vapen eller tillhygge (83 % av de som blivit utsatta, se kapitel 6.2.7.) samt vid slag och sparkar (84 % av andel utsatta, se kapitel 6.2.6.). Det finns en relativt hög anmälningsbenägenhet även för spottar och knuffar (69 %, se kapitel 6.2.2.) samt efter att krogvakterna fått föremål kastade på sig (57 %, se kapitel 6.2.5.). Hälften av de som blivit utsatta för verbala hot har någon gång polisanmält händelsen. Minst polisanmälningar i förhållande till utsatthet är vid skällsord (16 % av andel utsatta, se kapitel 6.2.1.) och sexuella trakasserier (0 %, se kapitel 6.2.3.). Anmälningsbenägenheten kan konstateras vara relativt hög angående polisanmälningar om våldsbrott men låg när det kommer till skällsord och sexuella trakasserier (se kapitel 6.2.). Den låga anmälningsbenägenheten vid utsatthet för skällsord kan givetvis bero på att det i många fall inte utgör ett brott enligt lagstiftning.

Anmälningsbenägenheten till arbetsgivare är betydligt lägre, i genomsnitt har 17 procent anmält arbetsrelaterat hot eller våld till sin arbetsgivare (se kapitel 6.2.). Anmälningsbenägenheten är högst för slag och sparkar (34% av andel utsatta). Angående hot med vapen eller tillhygge, föremål som kastats, spottar och knuffar samt verbala hot varierar anmälningsbenägenheten mellan 24 och 26 procent. Den lägsta anmälningsbenägenheten är vid utsatthet för skällsord (11 %) och sexuella trakasserier (3 %). Arbetsgivaren har en lagstadgad skyldighet att anmäla till Arbetsmiljöverket om fall av svårare personskada, dödsfall, skador som drabbat flera arbetstagare samtidigt eller om händelsen inneburit fara för liv och hälsa enligt 2 § AFS (se kapitel 2.2.1). Våldsbrott faller normalt inom dessa anmälningsskyldigheten och eftersom anmälningsbenägenheten till arbetsgivare är låg angående alla typer av brott tyder det på ett stort mörkertal i statistiken om arbetsrelaterat våld bland ordningsvakter hos Arbetsmiljöverket.

Många krogvakter uppger även att flera av våldshändelserna skett flera gånger, men att man oftast låter bli att anmäla. Detta beskrivs bero dels på medvetenheten om att polisanmälningarna ofta endast leder till en nedlagd förundersökning och dels på att anser hoten av vissa anses vara riktade mot uniformen snarare än dem personligen (se kapitel 6.2.10.). Enligt tidigare forskning kan den låga anmälningsbenägenheten bero på en normalisering av våldet i yrket. En normalisering innebär att en falsk trygghet skapas och man

reagerar inte på risker på samma sätt som andra personer. Tidigare studier visar att det är vanligt inom säkerhetsbranschen att endast anmäla allvarligaste fallen av våld och att mindre allvarliga våldshändelser då normaliseras (se kapitel 3.3.1.). Detta styrks av att vissa menar att de inte tar hoten på allvar utan ser dem som riktade mot uniformen. Uniformens betydelse har även lyfts upp i tidigare forskning, där en ordningsvakt i Kjällgrens studie beskriver hur arbetskläderna skapar en roll och skalar bort individuella särdrag (se kapitel 3.3.).

En majoritet av deltagarna i vår studie beskriver att den låga anmälningsbenägenheten är en konsekvens av dåliga resurser hos polisen att utreda målen och att flera förundersökningar läggs ner. En respondent menar även att det beror på att domstolen genom praxis slagit fast att krogvakter ska tåla hot och våld (se kapitel 6.2.10.).

Sammanfattningsvis är svaret på den första frågeställningen att arbetsrelaterat våld förekommer i stor utsträckning bland krogvakter. Utsattheten är betydligt högre bland ordningsvakter än entrévärdar. Skillnaden kan bero på de utökade befogenheterna, då situationer där problem främst förekommer är just vid utövandet av dessa befogenheter. Trots en omfattande utsatthet är anmälningsbenägenheten inte alltid lika stor och ett stort mörkertal kan konstateras föreligga i statistiken kring arbetsrelaterat våld. En slutsats som kan dras utifrån studiens resultat kring anmälningsbenägenheten är att våldsamma händelser anmäls i högre utsträckning än hot. Detta i sin tur kan vara ett resultat av en normaliseringsprocess då hot förekommer i stor omfattning, eller ett resultat av frustration över att en anmälan sällan leder till en dom eller förundersökning. Diskussion om detta följer i kapitel åtta.

7.2. Trygghet

Uppsatsens andra frågeställning lyder: "Hur trygga känner sig ordningsvakter och entrévärdar på sin arbetsplats när de jobbar i Malmös krogmiljöer och har deras trygghet en koppling till utsatthet?". Nedan besvaras frågan om trygghet och vidare analyseras kopplingen mellan utsatthet och trygghetskänsla.

Vid en fråga om hur trygga krogvakterna generellt känner sig i arbetet uppger nästan hälften (43 %) av respondenterna att de känner sig *ganska trygga*. En tredjedel (33 %) anger att de *varken känner sig trygga eller otrygga* och en femtedel (21 %) känner sig *ganska otrygga*. Ingen uppger känna sig *väldigt otrygg* (se kapitel 6.3.1.). Vid fråga om särskilda hot- och våldstyper uppger krogvakterna oro i betydligt högre grad, i genomsnitt 83 procent uppger känna oro åtminstone ibland för olika våldstyper. Vanligast är oron för att bli verbalt hotad,

spottad eller knuffad, slagen eller sparkad eller utsatt för skällsord (se kapitel 6.3.). Den generella uppskattningen om tryggheten i arbetet är således högre än när det kommer till specifika våldstyper.

Samtidigt som nästan alla av studiens deltagare har blivit utsatta för någon typ av arbetsrelaterat våld uppger majoriteten att de generellt känner sig *ganska* trygga i arbetet. Det har i tidigare studier konstaterats att hög utsatthet inte nödvändigtvis korrelerar med hög stress eller oro. Då det finns en hög risk för att bli utsatt för våld tenderar individen vänja sig vid den, vilket leder till att utsattheten normaliseras och en falsk trygghet skapas. I med tidigare forskning det vara ett resultat av en arbetskultur där mer våld och risker tolereras (se kapitel 3.3.1.).

Entrévärdar känner sig i regel tryggare än ordningsvakter (71 % entrévärdar respektive 41 % ordningsvakter känner sig *ganska* eller *väldigt* trygga, se kapitel 6.3.1.). Som tidigare presenterats uppstår de flesta våldssituationerna vid ingripande och vid utövande av de befogenheter ordningsvakter har och ordningsvakter blir även oftare utsatta för arbetsrelaterat våld. Att oron är högre bland ordningsvakter tyder på en korrelation mellan utsatthet och trygghet.

En korrelation mellan utsatthet och trygghet förkastar enligt vår mening teorin om att ordningsvakter genom en normaliseringsprocess normaliserar våldet (jämför kapitel 3.3.1.) eller att ordningsvakter skulle ha en skyddshinna och inte uppleva våldet som ett problem (se kapitel 4.). De flesta ordningsvakter uppger att de upplever framförallt våldsbrott som problem och att de är oroliga för att bli utsatta (se kapitel 6.3.).

Studiens deltagare uppger oro oftare när de blir tillfrågade om särskilda hot- och våldstyper, i genomsnitt 83 procent uppger känna oro åtminstone ibland. Oron är större än faktiska utsattheten gällande spottar eller knuffar, att bli kastad med föremål, slag och sparkar samt hot med vapen eller tillhygge. När det däremot är fråga om skällsord och verbala hot samt sexuella trakasserier, är det betydligt färre krogvakter som oroar sig för utsatthet i jämförelse med de som blivit utsatta.

Korrelationen mellan utsatthet och den upplevda tryggheten beror på vilken typ av arbetsrelaterat våld det rör sig om. Fysiskt våld som slag och sparkar eller hot om våld korrelerar störst med upplevd oro, vilket visar att den typen av våld har störst påverkan på

individ. Detta kan jämföras med Giddens teori, där reflexiviteten är den kunskap människor erhåller från erfarenheter. I denna uppsats illustreras erfarenheten av våldsutsatthet och om denna utgör en kunskap som ökar eller minskar tryggheten. Som ovan nämnt beror kopplingen mellan utsatthet och rädsla på vilken våldstyp det rör sig om, vilket kan förklaras med att kunskapen (av erfarenheten) om vissa utsatthetstyper inte påverkar eller till och med ökar tryggheten, medan andra gör att reflexiviteten skapar oro och därmed rädsla. Det visar på att reflexiviteten är dynamisk och beror på vilka erfarenheter vi utsätts för (se kapitel 4.).

I jämförelse med trygghetskänslan i arbetet anger en betydligt större andel (totalt 71 % av deltagarna) oro över att på grund av sin yrkesroll bli utsatt för våld eller hot *utanför* jobbet. Problemen beskrivs av deltagarna som att krogbesökare stannar efter stängning för att hämnas eller ringer hem och hotar (6.3.10.). En respondent förklarar att största problemet med yrket idag är att ta sig till och från jobbet just på grund av den hotbild som riktas mot krogvakten utanför arbetstimmarna (ibid.).

90 procent av krogvakterna har i samband med en händelse i arbetet oroat sig för sitt eget liv eller hälsa och 70 procent har oroat sig för en familjemedlems liv eller hälsa (se kapitel 6.3.1.). Ungefär hälften (48 %) av krogvakterna har även upplevt sömnproblem. Vidare har mer än hälften (ca 63 %) av deltagarna valt en annan väg eller undvikit att gå hem ensam på grund av oro över en händelse på arbetet och 18 procent har åkt till en vän eller släkting istället. Ordningsvakter är i betydligt större utsträckning oroliga för att bli utsatta för arbetsrelaterat våld utanför jobbet än vad entrévärdarna är. Hela 79 procent av ordningsvakterna jämfört med sju procent av entrévärdarna känner oro utanför jobbet.

Förekomsten av oro utanför jobbet på grund av yrkesrollen kan förklaras utifrån att många hot riktar sig mot krogvakterna som privatpersoner snarare än mot dem som företrädare av en yrkesroll. Exempelvis hot och dödshot, är riktade snarare mot individen personligen än mot uniformen, vilket suddar ut skiljelinjen mellan individen som ordningsvakt respektive som privatperson. Oro utanför jobbet kan också indikera på uniformens starka betydelse, särskilt gällande ordningsvakter som träder in i en etablerad yrkesroll när de sätter på sina arbetskläder. Personliga egenskaper kan suddas ut när arbetstagaren tar på sig uniformen (jfr kapitel 3.3.). När uniformen sedan tas av kommer dessa personliga egenskaper tillbaka, exempelvis rädsla och otrygghet. Vidare skapar arbetsmiljön och kollegor trygghet i arbetet och när krogvakterna avslutar sitt pass har de inte längre en kollega de kan förlita sig på som

under arbetstimmarna finns där som stöd eller skydd, vilket gör individen mer sårbar (jämför kapitel 3.3.2.).

I studien framgick att 14 procent har sökt vård för psykiska besvär och tre procent har blivit tillskrivna psykofarmaka. En majoritet (53 %) har även upplevt stress under en längre period på grund av arbetsrelaterad hot och våld (se kapitel 6.2.8.). Inom den internationella forskningen framgår att sömnproblem och stress är indikatorer på rädsla och oro (se kapitel 3.2.1. och 3.2.3.). En känslomässig stressreaktion kan jämföras med en posttraumatisk stressreaktion som orsakas av våld, vilket kan få utbredda psykologiska och fysiska konsekvenser för individen (se kapitel 3.2.3 och 4.).

Sammanfattningsvis visar vår studie att utsattheten för arbetsrelaterat våld bland krogvakter är omfattande, men att otryggheten varierar. Tryggheten bland krogvakter enligt deras egna uppfattning är relativt hög, då de flesta känner sig *ganska trygga* vid en generell uppskattning om tryggheten i arbetet. Däremot är det en stor andel som känner sig *ganska otrygga* i arbetet och majoriteten har vid olika tillfällen oroat sig för sitt liv eller hälsa. I studien framgick även något överraskande att problemen med arbetsrelaterat våld inte endast sträcker sig över arbetstimmarna, utan att det främsta problemet idag är att hot om våld utanför arbetsplatsen eller efter arbetspasset. Besökare hotar om att hämnas efter jobb vilket leder till att en stor andel krogvakter har oroat sig över en familjemedlems hälsa i sammanhanget. Sjukskrivningar, stressymptom samt omfattande och ofta förekommande oro tyder på ett problem som bör tas på allvar. Stressymptom och utbredd oro kring vissa typer av våld tyder på att det inte skett en normaliseringsprocess angående arbetsrelaterat våld utan att det anses som ett utbrett problem bland krogvakterna.

7.3. Förhållandet till rätten

Den tredje och sista frågeställningen behandlar de två första frågornas rättsliga koppling. Syftet med frågeställningen är inte att komma fram till entydiga svar, utan främst analysera rätten på området i förhållande till individernas värderingar och känslor.

Brottsoffer har rätt till kränkingsersättning om allvarlighetsrekvisitet är uppfyllt. Det föreligger dock oklarheter när rekvisitet anses vara uppfyllt, specifikt gällande ”särskilda yrkesgrupper” där det krävs mer än normalt för att erhålla kränkingsersättning. Ordningsvakter tillhör den särskilda yrkesgrupp och antas därmed tåla mer utsatthet än andra, vilket även visat sig i praxis. Entrévärdar tillhör inte den särskilda yrkesgruppen, men anses

enligt det tidigare beskrivna Hovrättsfallet ändå kunna ha beredskapen för att tåla mer våld än gemene man. Detta för att hot och våld är vanligt förekommande i entrévärdarbetet. Rättens bedömning utgör en norm för hur domstolen värderar arbetsrelaterat våld mot krogvakter. Det är av vikt att skilja bedömningen kring ordningsvakter och entrévårdar, där ordningsvakter ska tåla mer på grund av sina befogenheter och att fallet om ordningsvakter utgör prejudikat.

Rättens bedömning att krogvakter antas vid yrkesutövandet kunna tåla mer våld än andra kan jämföras med deras subjektiva trygghetskänsla. Jämförelsen möjliggör en analys om krogvakter genom sin trygg- eller otrygghet faktiskt tål så mycket som det förutsätts av rätten. Det är av vikt att jämföra rättsliga beslut med sociala företeelser såsom trygghetskänsla, för att se om rätten uppfyller den normgivande funktionen i samhället genom harmonisering och organisering. Som presenterats i kapitlet ovan finns det indikationer på att ordningsvakter och krogvakter inte har en starkare skyddshinna eller beredskap än människor i övrigt. Den felaktiga uppfattningen om krogvaktens beredskap tyder på att den rättsliga normen inte stämmer överens med den subjektiva trygghetskänslan. Ordningsvakter förväntas enligt rätten ha beredskap för att tåla våld, trots att de upplever våldet som ett problem och inte själva upplever sig ha denna beredskapen.

Eftersom rätten skapar harmonisering och organisering, ska den även introducera vissa sociala normer eller förstärker de existerande normerna. För att rätten ska kunna stödja den ontologiska tryggheten bland krogvakter måste den således kunna förstärka vissa relevanta normer, som allmänhetens respekt för vakter eller den subjektiva upplevelsen av utsatthet. Granskar vi den existerande arbetsmiljölagstiftningen ser vi att den främst reglerar riskhantering utan att ta itu med de relevanta normerna som kan stödja den ontologiska tryggheten. Problematiken slutar inte där, då den norm som kan konstateras finnas idag är att krogvakter ska tåla mer våld än människor i allmänhet och därmed har mindre rätt att erhålla kränkingsersättning som brottsoffer.

Det finns således en norm kring domstolens bedömning att det krävs mer än normalt för att krogvakter ska erhålla kränkingsersättning, vilket kan indirekt leda till mer nedlagda fall och därmed mindre benägenhet att anmäla. Mörkertalet kan dessutom utgöra ett problem i arbetsmiljörätten och vara en anledning till att den brister i hantering av de negativa effekterna som uppstår av utsatthet och otrygghet bland krogvakter. Genom en missvisande statistik ser man inte hur stort problemet egentligen är.

Rättens förutsägbarhet antas brista, då bedömningen kring kränkingsersättning ser annorlunda ut för krogvakter än andra mot bakgrund av en uppfattning att de ska tåla mer. Denna uppfattning dras utan någon bevisning om vad krogvakter faktiskt tål, vilket bidrar till en missvisande norm. Normen blir utgångspunkten för arbetsmiljön och bedömningen om en *god arbetsmiljö* riskerar att snedvridas om våld och hot anses som en accepterad del av arbetet trots att det ofta resulterar i otrygghet.

8. Avslutande diskussion

Vår studie visar på en omfattande oro över arbetsrelaterat våld bland ordningsvakter i Malmös krogmiljö. Ett antagande om att krogvakter skapat en skyddshinna genom normaliseringsprocesser av våldet kan utifrån det framlagda materialet konstateras vara bristande. Även om vissa individer uppger att de inte tar alla hot på allvar eller att de anser våldet vara riktat mot uniformen, är det en stor andel som inte känner sig trygga i eller utanför arbetet på grund av sin yrkesroll.

Utifrån de resultat vi kommit fram till anser vi att det finns en brist på medvetenhet i rätten kring hur krogvakter upplever faror och utsatthet i arbetsmiljön. Vad gäller kränkingsersättning bedömer domstolen främst utifrån ökade befogenheter eller en vanlig förekomst av hot och våld, men förklarar inte egentligen varför individen ska tåla mer än andra. Ökade befogenheter eller ofta förekommande arbetsrelaterat våld behöver inte i alla fall indikera på en starkare skyddshinna hos individen. Varje individ ska, enligt oss, oavsett yrke ha rätt till kränkingsersättning när denne utsätts för allvarliga kränkningar. En ökad medvetenhet om krogvaktens utsatthet och trygghetskänsla samt tydligare riktlinjer behövs i rätten för att en rättvisare bedömning gällande rekvisiten för kränkingsersättning.

Vi anser även det vara av vikt att öka medvetenheten bland ordningsvakter och entrévärdar om förekomsten av hot och våld i branschen samt vilka rättigheter de har i form av exempelvis en god arbetsmiljö. Vikten av att ha skyddsombud och om att anmäla våldshändelser till arbetsgivaren oavsett utfall bör även lyftas för att öka medvetenheten hos arbetsgivare och ansvariga myndigheter. En ökad medvetenhet skulle resultera i bättre överblick på problemet och därmed bättre planering och riskförebyggande åtgärder.

8.1. Förslag till framtida forskning

Förslag till framtida forskning är att genom djupare kvalitativa metoder undersöka ordningsvaktens subjektiva bedömning kring om de anser sig kunna tåla mer våld på grund av ökade befogenheter och om utsattheten eller den upplevda tryggheten påverkar krogvakterna till att lämna jobbet. Dessutom uppmanar vi till mer kvalitativa studier på området, där det är möjligt att närmare ta reda på vad utsatthet och trygghet innebär för ordningsvakter. Det, tror vi, skapar mer kunskap som kan användas förebyggande och trygghetsskapande

Referenslista

Artiklar

Brunton-Smith, I. & Sturgis, P. (2011). *Do neighborhoods generate fear of crime? An empirical test using the british crime survey*. *Criminology*. Vol. 49(2). 331-369.

Elchardus, M., de Groof, S. & Smits, W. (2008). *Rational fear of represented malaise: A crucial test of two paradigms explaining fear of crime*. *Sociological Perspectives*. Vol. 51(3). 453-471.

Evans, D.J. & Fletcher M. (2000). *Fear of crime: testing alternative hypotheses*. *Applied Geography*. Vol. 20(4). 395-411.

Fleming, P. & Harvey, H.D. (2002). *Strategy developing in dealing with violence against employees in the workplace*. *Journal of The Royal Society for the Promotion of Health*. Vol. 122(4). 226-232.

Gabriel, U. & Greve, W. (2003). *The psychology of fear of crime. Conceptual and methodological perspectives*. *British Journal of Criminology*. Vol. 43(3), 600-614.

Garofalo, J. (1979). *Victimization and the fear of crime*. *Journal of research in crime and delinquency*. Vol. 16(1). 80-97

Kodellas, S., Papastarvou, N., Giannakouloupoulos, A. & Koutsompolis, D. (2014). *Journalists' victimization experiences and fear of crime at the workplace: Results of a questionnaire survey from Greece and Cyprus*. *European Journal of Communication*. Vol. 29(4). 480-494.

Monaghan, L. (2003). *Danger on the doors: Bodily risk in a demonised occupation*. *Health, Risk and Society*. Vol.5(1). 11-31.

Rogers, K.A. & Kelloway, E.K. (1997). *Violence at work: Personal and organizational outcomes*. *Journal of occupational health psychology*. Vol. 2(1). 63-71.

Russo, S. & Roccato, M. (2010). *How long does victimization foster fear of crime? A longitudinal study*. *Journal of Community Psychology*. Vol. 38(8). 960-974.

Salmi, S., Grönroos, M. & Keskinen, E. (2004). *The role of police visibility in fear of crime in Finland*. *Policing: An international journal of police strategies management*. Vol. 27(4). 573-591.

Schultz, M. (2013). *Kränkning av "särskilda yrkesgrupper"*. SvJT. 314-331. URL: <http://svjt.se/svjt/2013/314>.

Shat, A.C. & Kelloway, E.K. (2000). *Effects of perceived control in the outcomes of workplace aggression and violence*. *Journal of occupational health psychology*. Vol. 5(3). 386-402.

Sutton, R.M., Robinson, B. & Farrall, S.D. (2011). *Gender, fear of crime and self-presentation: An experimental investigation*. *Psychology, Crime and Law*. Vol. 17(5). 421-433.

Tutenges, S., Sjøgaard T.F., Krøll L.T., Bloomfield, K. & Hesse, M. (2014). *Violent work environments: A survey of bouncers and their experiences of violence, stress and other work-related problems*. *International Journal of Workplace Health Management*, Vol.8(2). 129-141.

Visser M., Scholte M. & Scheepers, P. (2013). *Fear of Crime and feelings of unsafety in European countries: Macro and Micro Explanations in Cross-National Perspective*. *Sociological Quarterly*. Vol. 54(2). 278-301.

Wang, J.L., Lesage A., Schmitz, N. & Drapeau, A. (2008). *The relationship between work stress and mental disorders in men and women: Findings from a population-based study*. *Journal of Epidemiology and Community Health*. Vol. 62(1). 42-47.

Wilcox Rountree, P. (1998). *A reexamination of the crime-fear linkage*. *Journal of research in crime and Delinquency*. Vol. 35(3). 341-372.

Wooldredge, J.D., Cullen F.T. & Latessa, E.J. (1992). *Victimization in the workplace: A test of routine activities theory*. *Justice Quarterly*. Vol. 9(2). 325-335.

Elektroniska tidskriftsartiklar

Dagens Juridik (2010). Slagen ordningsvakt nekas provningstillstånd. *Dagens Juridik*. 8 oktober. URL: <http://www.dagensjuridik.se/2010/10/slagen-ordningsvakt-nekas-provningstillstand> (Hämtad 2017-04-12).

Häddäng, J. (2008). JO kritiserar handläggning av knivattack. *Dagens juridik*. 7 oktober. URL: <http://www.dagensjuridik.se/2008/10/jo-kritiserar-handlaggning-av-knivattack> (Hämtad 2017-04-12).

Lindroth, S. (2012). Ordningvakter får stå ut med hot och våld i tjänsten. *Transportarbetaren*. 14 november. URL: <http://www.transportarbetaren.se/Transportarbetaren/Start/Nyheter1/Ordningvakter-far-sta-ut-med-hot-och-vald-i-tjansten/> (Hämtad 2017-04-10).

Runol, M. (2014). Hot mot vakter spår i utredning om handgranatsattack. *Sydsvenskan*. 3 augusti. URL: <http://www.sydsvenskan.se/2014-08-03/hot-mot-vakter-spar-i-utredning-om-handgranatsattack> (Hämtad 2017-04-08).

von Scheele, C. (2016). Våldet mot vakterna. *Transportarbetaren*. 27 september. URL: <http://www.transportarbetaren.se/Transportarbetaren/Start/Nyheter1/Valdet-mot-vakterna/> (Hämtad 2017-04-04).

Öster, J. (2016). Malmö är en förlorad stad. *Transportarbetaren*. 27 december. URL: <http://www.transportarbetaren.se/Transportarbetaren/Start/Nyheter1/Malmo-ar-en-forlorad-stad/> (Hämtad 2017-04-04).

Förarbeten

Proposition 2000/01:69 *Ersättning för ideell skada*.

Föreskrifter

RPSFS 2012:17 – FAP 692:1. *Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordningsvakter*.

Arbetskyddsstyrelsens författningssamling (AFS) 1993:2. *Våld och hot i arbetsmiljön (AFS 1993:2), föreskrifter*.

Lagkommentarer

Berg, Ulf, *Lag om ordningsvakter*, kommentaren till 1 kap 1 §.

Litteratur

Baier, M. & Svensson, M. (2009). *Om normer*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Cotterrell, R. (1992). *The Sociology of Law – An introduction*. 2. rev. ed., London: Butterworth.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Eliasson, A. (2013). *Kvantitativ metod från början*. 2., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur.

Giddens, A. (1996). *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur.

Giddens, A. (1999). *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.

Hagevi, M. & Viscovi, D. (2016). *Enkäter: att formulera frågor och svar*. 1 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hydén, H. (2002). *Normvetenskap*. Lund: Sociologiska institutionen, Univ.

Hydén, H. (2002). *Rättssociologi som rättsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Kaspersen, L.B. (2007). Anthony Giddens. I: Andersen, H. & Kaspersen, L.B. (reds.). *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur.

Mathiesen, T. (2005). *Rätten i samhället: [en introduktion till rättssociologin]*. Lund: Studentlitteratur.

Thurén, T. (2013), *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2. uppl., Stockholm: Liber.

Torstensson Levander, M. (2007). *Trygghet, säkerhet, oro eller risk?: begreppsdefinitioner och mått*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting
URL: http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc39150_1.pdf.

Trost, J. (2012), *Enkätboken*. 4. Uppdaterade och utök. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Rapporter

Arbetsmiljöverket (AV) 2002. *Systematiskt arbetsmiljöarbete mot stress*. Danagårds Grafiska, Ödeshög.

Arbetsmiljöverket (AV) 2010:4. Wikman, S., Estrada F., Nilsson, A. (2010). *Våld i arbetslivet – en kriminologisk kunskapsöversikt*. Kriminologiska institutionen, Stockholm.

Arbetsmiljöverket (AV) 2016:1. *Arbetssskador 2015*.

Arbetsmiljöverket (AV) 2016:2. *Arbetsmiljön 2015*.

Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (BYA). 2016. *Arbetsmiljöhandbok BYA*. Exakta Print AB. Stockholm

Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd (BYA). *Väktarens arbetsmiljö – ditt ansvar*

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) 2015. *Hot och våld. Om utsatthet i yrkesgrupper som är viktiga i det demokratiska samhället*. Rapport 2015:12. Stockholm.

Ds 2003:50 *Ordningstvakter och väktare*. (2003). Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Polisen (2015). *Juridik för ordningstvakter*.

Uppsatser

Hamilton, F., Helleday, G. (2014). *Ett livsfarligt yrke. En studie om motivation inom yrken med risk för hot och våld*. Kandidatuppsats, Institutionen för Management och organisering, Handelshögskolan i Stockholm.

Kjällgren, P. (2012). *Ta på dig kläderna, ta på dig ett leende – En kvalitativ studie om arbetskläder och konstruerandet av yrkesroller*. Examensarbete för kandidatexamen i personalvetenskap, Samhällsvetenskapliga Fakulteten vid Göteborgs Universitet.

Moberg, P., Wallberg, S. (2012). *Man kan ju inte gå runt och va rätt varje dag. Hur människor upplever och hanterar klientrelaterat hot och våld i arbetet*. *Akademien för hälsa och arbetsliv* -

Avdelningen för socialt arbete och psykologi. Examensarbete kandidatnivå, Personal- och arbetslivsprogrammet. Högskolan i Gävle.

Olsson, C-M. (2005), *Ordningstvakter, väktare & entrévärdar – en definition*. Fördjupningsarbete. Polisutbildningen, Umeå Universitet.

Saulescu, M. (2005), *Ordningstvakter i Stockholms krogmiljö – kapabla väktare, lämpliga offer och motiverade gärningsmän*. C-uppsats i kriminologi, Kriminologiska institutionen, Stockholms Universitet.

Strandberg, M., Herslund N. (2009). *Ordningstvaktens erfarenhet av våld och hot i arbetslivet samt vilken betydelse interaktion och samarbete har vid upprätthållande av ordning*. Examensarbete. Sektion för hälsa och samhälle (HOS), Högskolan i Halmstad

Webbsidor

Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd. Utan år (u.å.). Hämtad 2017-04-15. <http://www.bya.se/om-bya.php>.

Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd. Utan år (u.å.). Hämtad 2017-04-15. <http://www.bya.se/amhem.php>.

Bevakningsbranschens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd. Utan år (u.å.). Hämtad 2017-04-15. <http://www.bya.se/amhandbok.php>.

Nationalencyklopedin, Arbetsmiljöverket. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se> (hämtad 2017-04-10)

Nationalencyklopedin, oro. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se> (hämtad 2017-05-08)

Nationalencyklopedin, otrygg. . <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se> (hämtad 2017-04-10).

Nationalencyklopedin, prejudikat. www.ne.se.ludwig.lub.lu.se. (hämtad 2017-05-16).

Nationalencyklopedin, rädsla. . <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se> (hämtad 2017-04-10)

Nationalencyklopedin, trygg. . <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se> (hämtad 2017-04-10)

Nationalencyklopedin, trygghet. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se> (hämtad 2017-04-10)

Polisen 2017-01-27. Hämtad 2017-04-21. <https://polisen.se/Lagar-och-regler/Ordningstvakter/>.

Polisen. 2017-02-26. Kim Hild. Hämtad 2017-04-12. <https://polisen.se/Arkiv/Handelsearkiv/Skane/Vecka-8/2017-02-26-0116-Valdhot-mot-tjansteman-Malmo/>.

Bilaga 1 – Statistik från Brå.

	År										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
Hela landet											
Våld mot tjänsteman											
Mot ordningsvakt	1 939	1 985	2 045	1 835	1 881	1 782	1 673	1 359	1 339	1 329	1 385

Tabell 1. Antal anmälda brott om våld mot ordningsvakt i hela landet. Hämtad från databas. URL: <http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>

	År						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal
Malmö kommun							
Våld mot tjänsteman							
Mot ordningsvakt	50	55	58	65	45	56	68

Tabell 2. Antal anmälda brott mot ordningsvakt i Malmö kommun. Hämtad från databas. URL: <http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>

Bilaga 2 – Frågeformuläret

Trygghet(bland(ordningsvakter,(entrévärdar&ch&äktare&' Malmös'krogmiljö!

!

Denna enkät är en del av en studie om *Trygghet bland ordningsvakter, entrévärdar och väktare i Malmös krogmiljö*. Enkäten är riktad till ordningsvakter, entrévärdar och väktare med erfarenhet av arbete i Malmös krogmiljöer. Syftet med enkäten är att kartlägga hur trygga ordningsvakter, entrévärdar och väktare känner sig i arbete i krogmiljöer, i vilken grad de blir utsatta för brott, vilka konsekvenser det har och vilka faktorer som sammanspelar med utsatthet.

Observera! Enkäten avser trygghet bland ordningsvakter, entrévärdar och väktare i krogmiljö och kan därav endast besvaras av personer med erfarenhet av arbete i krogmiljöer i Malmö.

Enkäten tar 5-10 minuter att svara på och du svarar helt anonymt. Vid flervalsfrågor med ett alternativ välj det alternativ som passar dig bäst. I vissa frågor kan du kryssa i flera alternativ.

Vid frågor om studien eller enkäten kan du nå oss på kri13shi@student.lu.se.

Red. Vi har observerat att det främst förekommer ordningsvakter och entrévärdar i arbete i krogmiljön, men eftersom det finns teoretisk möjlighet även för väktare att arbeta i krogmiljö, har vi valt att inkludera även väktare i studien.

Tack för din medverkan!

Vänligen,

Salla Hiekkanen och Dominika Kaminska

Studenter vid Lunds Universitet på Rättsociologiska Institutionen

LUNDS
UNIVERSITET

!
!

1. Jobbar du eller har du jobbat som ordningsvakt, entrévärd eller väktare i krogmiljö (bar eller nattklubb) i Malmö?

- Ja
- Nej

Om svaret är nej, kan du direkt gå vidare till enkätens sista fråga.

2. Kön

- Man
- Kvinna

3. Ålder: _____

4. Vilken yrkesroll beskriver dig?

- Ordningsvakt
- Väktare
- Annat. Vad? (t.ex. entrévärd)

Skriv ditt svar
här

5. Hur länge har du jobbat som ordningsvakt, entrévärd eller väktare?

- Mindre än ett år
- 1-5 år
- 5 år eller mer

6. Jobbar du som ordningsvakt, entrévärd eller väktare just nu?

Ja

Nej. När har du jobbat? Ange årtal: _____

7. Förekommer följande problem i ditt yrke, och hur stora anser du att problemen är?

	Förekommer och är ett stort problem	Förekommer men är litet problem	Förekommer men är varken stort eller litet problem	Förekommer men är inget problem	Förekommer inte
Att bli utsatt för skällsord	☐	☐	☐	☐	☐
Verbala hot	☐	☐	☐	☐	☐
Spottad på och/eller knuffad	☐	☐	☐	☐	☐
Sexuella trakasserier	☐	☐	☐	☐	☐
Kastad på med föremål	☐	☐	☐	☐	☐
Slag eller sparkar	☐	☐	☐	☐	☐
Hot med vapen eller tillhygge	☐	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐	☐

8. Om du svarade "annat" på föregående fråga, beskriv här vad:

9. Hur trygg känner du dig när du arbetar i Malmös krogmiljöer?

- Väldigt trygg
- Ganska trygg
- Varken trygg eller otrygg
- Ganska otrygg
- Väldigt otrygg

10. Har du känt oro för att i arbete i krogmiljö bli...

	En eller flera gånger per arbetspass	Ofta	Sällan	Aldrig
Utsatt för skällsord	☐	☐	☐	☐
Verbalt hotad	☐	☐	☐	☐
Spottad på och/eller knuffad	☐	☐	☐	☐
Sexuellt trakasserad	☐	☐	☐	☐
Kastad på med föremål	☐	☐	☐	☐
Slagen eller sparkad	☐	☐	☐	☐
Hot med vapen eller tillhygge	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐

11. Om du svarade "annat" i fråga 10, beskriv här vad:

12. Har du i arbete i krogmiljö upplevt konkret fara för att bli...

	En eller flera gånger per arbetstillfälle	Ofta	Sällan	Aldrig
Utsatt för skällsord	☐	☐	☐	☐
Verbalt hotad	☐	☐	☐	☐
Spottad på och/eller knuffad	☐	☐	☐	☐
Sexuellt trakasserad	☐	☐	☐	☐
Kastad på med föremål	☐	☐	☐	☐
Slagen eller sparkad	☐	☐	☐	☐
Hot med vapen eller tillhygge	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐

13. I vilka av följande situationer har du känt dig orolig för att bli utsatt för hot eller våld...

(här kan du kryssa in ett eller flera alternativ)

- Vid nekande av inträde för någon
- Vid lång kö till krogen
- Vid avlägsnande av någon från krogen
- Annat. Vad? _____

14. Känner du oro för att bli utsatt för våld eller hot på grund av din yrkesroll även utanför jobbet?

- Ja
- Nej

15. Har du i samband med en händelse på arbete i krogmiljö...

	Vid varje arbetstillfälle	Ofta	Sällan	Aldrig
Oroat dig för ditt liv och/eller din hälsa	☐	☐	☐	☐
Oroa dig för en familjemedlem: liv eller hälsa	☐	☐	☐	☐
Inte kunnat sova under natten	☐	☐	☐	☐
Undvikit att gå hem ensam	☐	☐	☐	☐
Valt en annan väg hem	☐	☐	☐	☐
Åkt till en vän/släkting istället	☐	☐	☐	☐

16. Har du i samband med arbete i krogmiljö blivit... (här kan du välja flera alternativ)

- Utsatt för skällsord
- Verbalt hotad
- Spottad på och/eller knuffad
- Sexuellt trakasserad
- Kastad på med föremål
- Slagen eller sparkad
- Hotad med vapen eller tillhygge
- Annat.

17. Om du svarade "annat" i föregående fråga, beskriv här vad:

18. Hur ofta har du i arbetet i krogmiljöer blivit...

	En eller flera gånger per arbetstillfälle	Ofta	Sällan	Aldrig
Utsatt för skällsord	☐	☐	☐	☐
Verbalt hotad	☐	☐	☐	☐
Spottad på och/eller knuffad	☐	☐	☐	☐
Sexuellt trakasserad	☐	☐	☐	☐
Kastad på med föremål	☐	☐	☐	☐
Slagen och sparkad	☐	☐	☐	☐
Hotad med vapen eller tillhygge	☐	☐	☐	☐

Enkäten fortsätter på nästa sida...

19. Om du blivit utsatt för något nedan i samband med arbetet i krogmiljö, vilken relation beskriver gärningspersonen? (du kan markera flera alternativ om du blivit utsatt flera gånger)

	Besökare som inte är bekant	Bekant eller kollega	Okänd person som ej är besökare	Jag har inte blivit utsatt
Utsatt för skällsord	☐	☐	☐	☐
Verbalt hotad	☐	☐	☐	☐
Spottad på och/eller knuffad	☐	☐	☐	☐
Sexuellt trakasserad	☐	☐	☐	☐
Kastad på med föremål	☐	☐	☐	☐
Slagen och sparkad	☐	☐	☐	☐
Hotad med vapen eller tillhygge	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐

20. På vilken/vilka platser eller i vilka sammanhang har någon av ovanstående situationer förekommit?

- Efter att någon nekats inträde till krogen
- Vid lång kö till krogen
- Inne på krogen i annat samband
- Annat. Vad: _____

21. Om du blivit utsatt för något nedan i samband med arbete i krogmiljö, vilket av följande stämmer i ditt fall... (du kan välja flera alternativ)

	Jag har polisanmält händelsen	Jag har anmält till arbetsgivaren	Jag har inte anmält händelsen	Jag har inte blivit utsatt
Utsatt för skällsord	☐	☐	☐	☐
Verbalt hotad	☐	☐	☐	☐
Spottad på och/eller knuffad	☐	☐	☐	☐
Sexuellt trakasserad	☐	☐	☐	☐
Kastad på med föremål	☐	☐	☐	☐
Slagen och sparkad	☐	☐	☐	☐
Hotad med vapen eller tillhygge	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐

Enkäten fortsätter på nästa sida...

22. Har du i samband med någon händelse som beror på hot eller våld (du kan hoppa över frågan om du inte blivit utsatt)

	Mer än en gång	En gång	Aldrig
Sökt vård för fysisk skada	☐	☐	☐
Sökt vård/hjälp för psykiska besvär	☐	☐	☐
Fått tillskrivet psykofarmaka	☐	☐	☐
Upplevt stress under en period	☐	☐	☐
Varit sjukskriven	☐	☐	☐

23. Har du sett en kollega bli

	Ja	Nej
Utsatt för skällsord	☐	☐
Verbalt hotad	☐	☐
Spottad på och/eller knuffad	☐	☐
Sexuellt trakasserad	☐	☐
Kastad på med föremål	☐	☐
Slagen och sparkad	☐	☐
Hotad med vapen eller tillhygge	☐	☐
Annat	☐	☐

24. Har du något att tillägga?

Tack för din medverkan!

Bilaga 3 – Resultat.

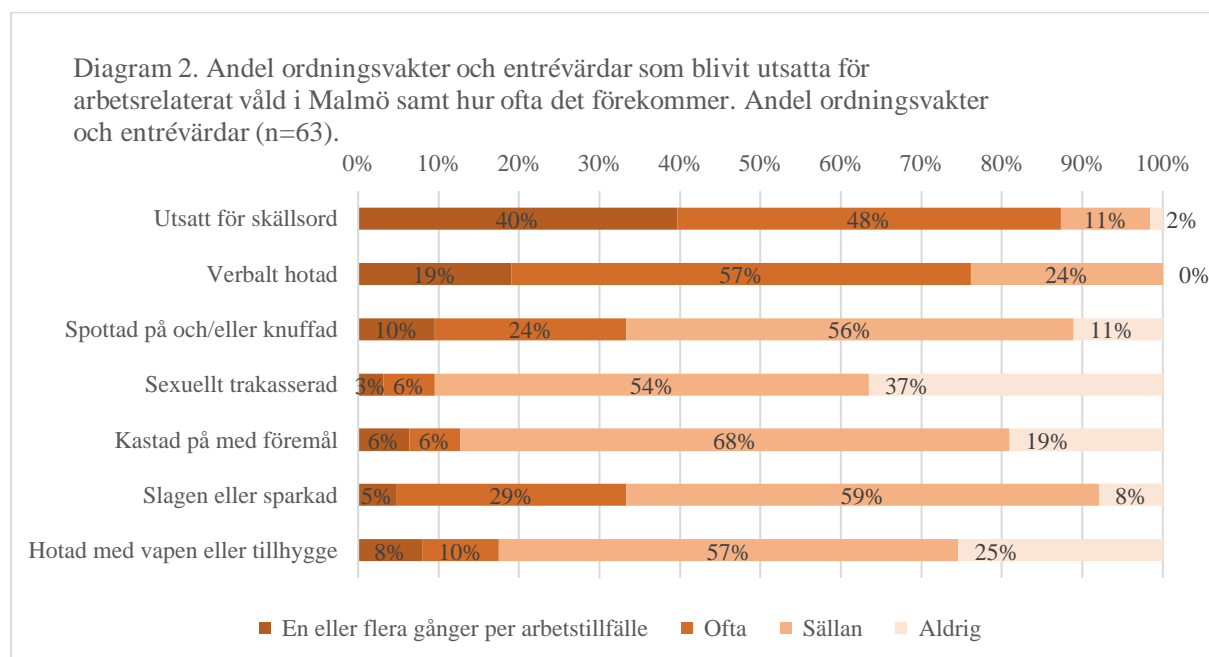
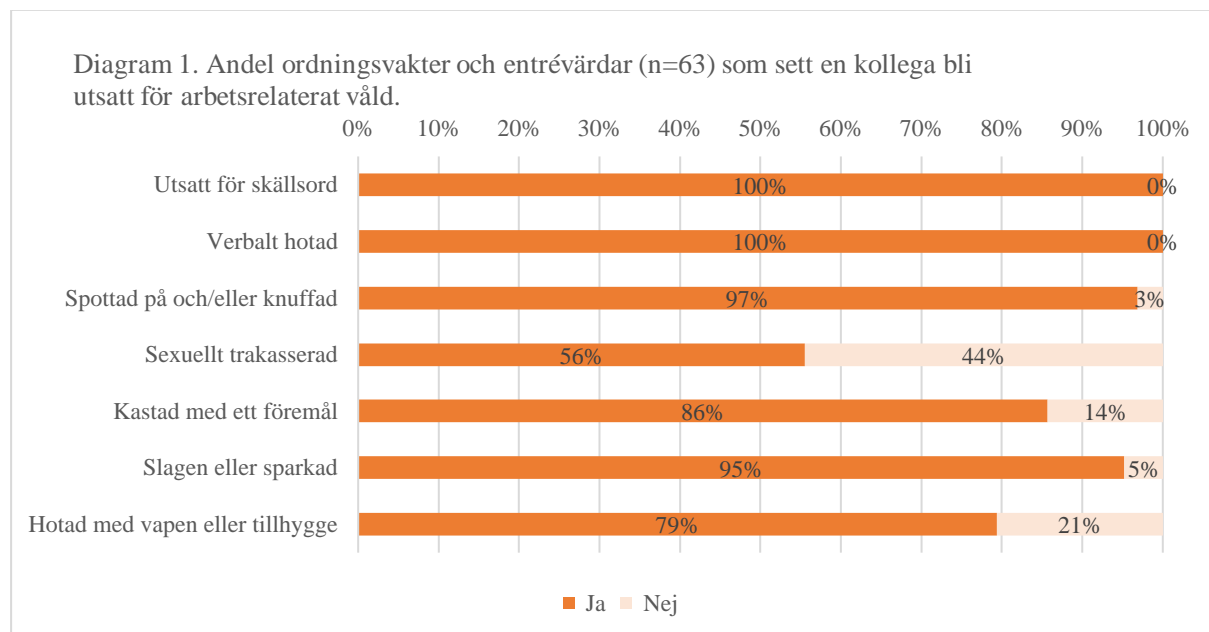

Diagram 3. Andel ordningsvakter (n=55) som blivit utsatta för olika typer av arbetsrelaterat våld

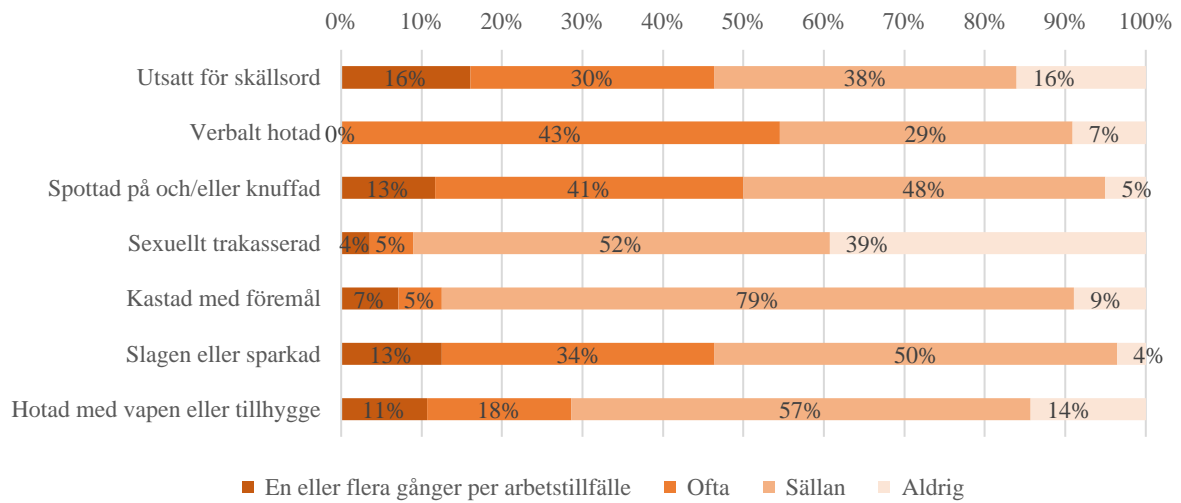

Diagram 4. Andel entrévärdar (n=8) som blivit utsatta för olika typer av arbetsrelaterat våld. .

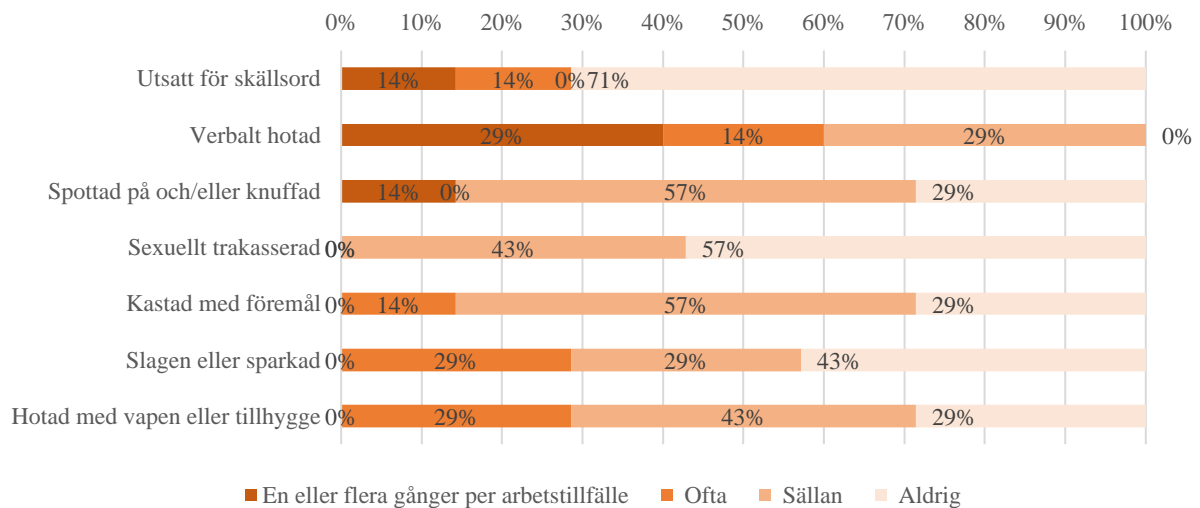

Diagram 5 . Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63) som blivit utsatta för arbetsrelaterat våld och anmälningsbenägenhet. Brottskategori samt om händelsen anmäls till polis eller arbetsgivare.

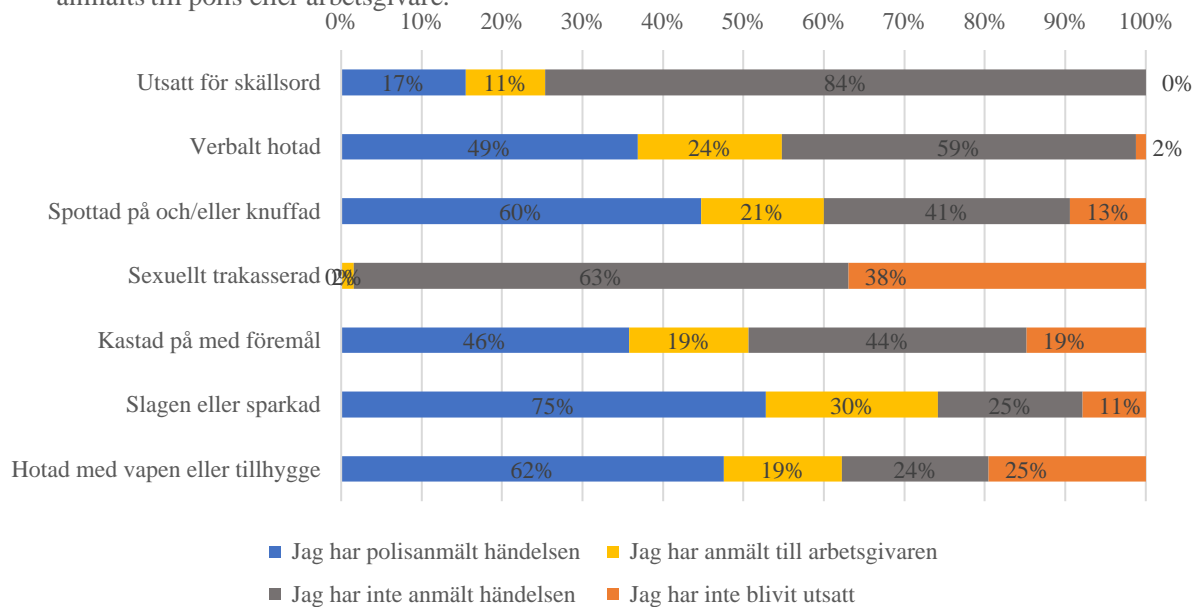

Diagram 6. Konsekvenser av arbetsrelaterat våld. Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63).

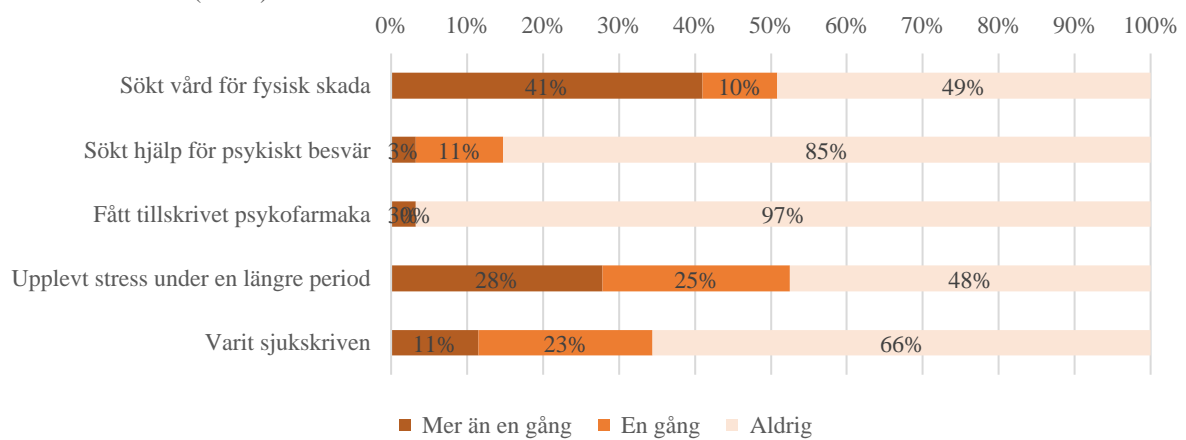

Diagram 7. Situationer där arbetsrelaterat våld uppstår. Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63).

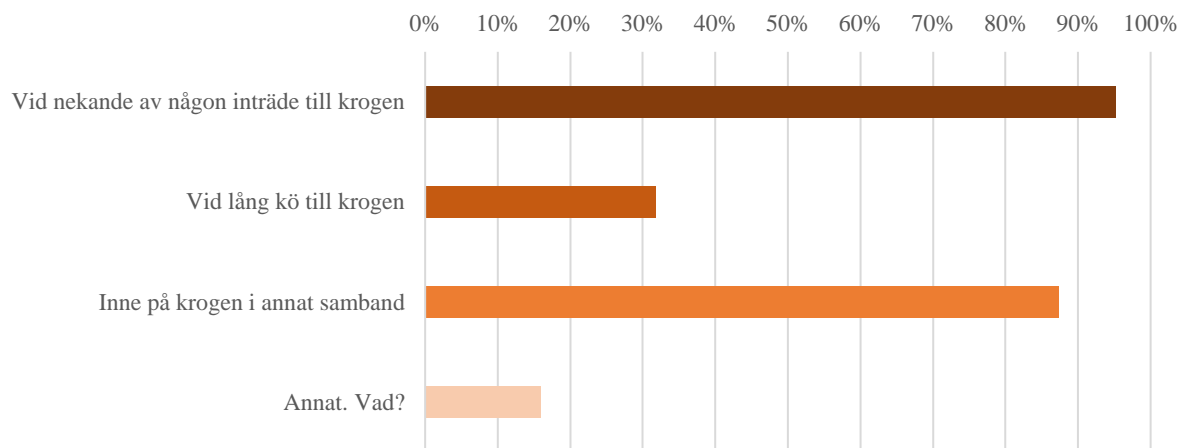

Diagram 8. Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63) som blivit utsatta för arbetsrelaterat våld samt vilken relation gärningspersonen haft till offret.

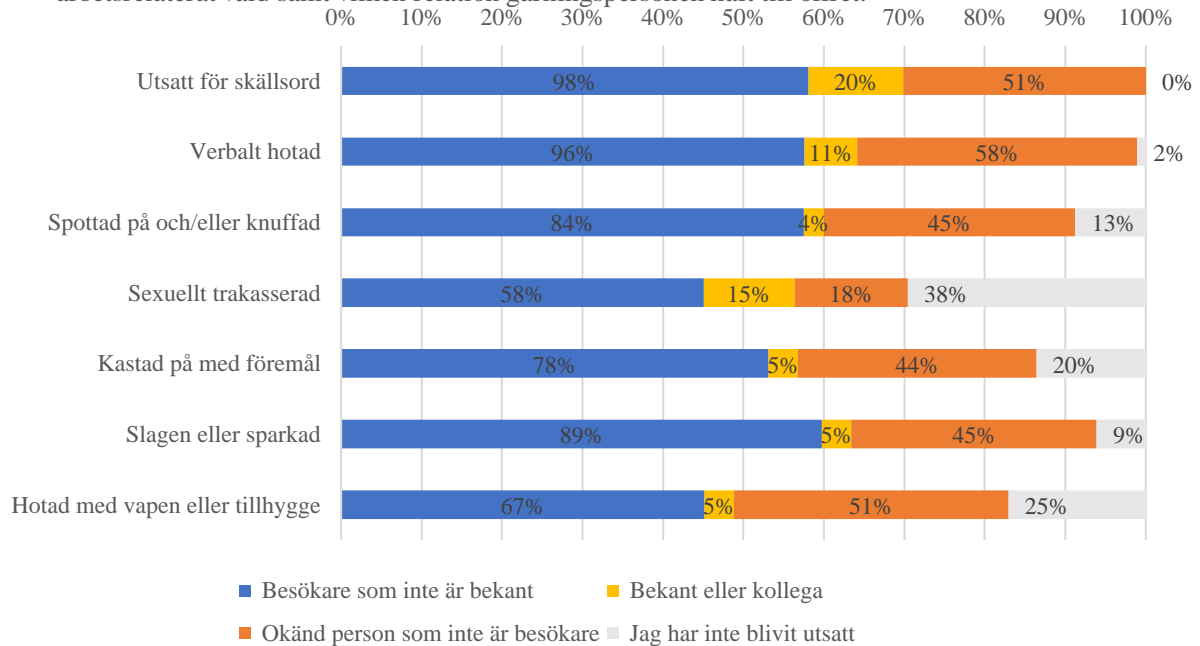

Diagram 9. Generell trygghetskänsla i arbetet bland ordningsvakter respektive entrévärdar. Andel ordningsvakter (n=55) respektive entrévärdar (n=8).

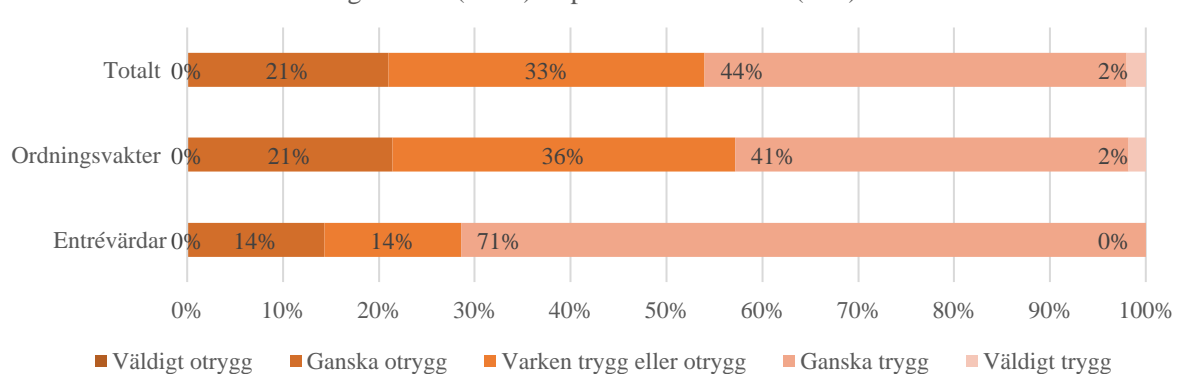

Diagram 10. Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63) som känner oro för att bli utsatt för våld eller hot på grund av sin yrkesroll även utanför arbetet.

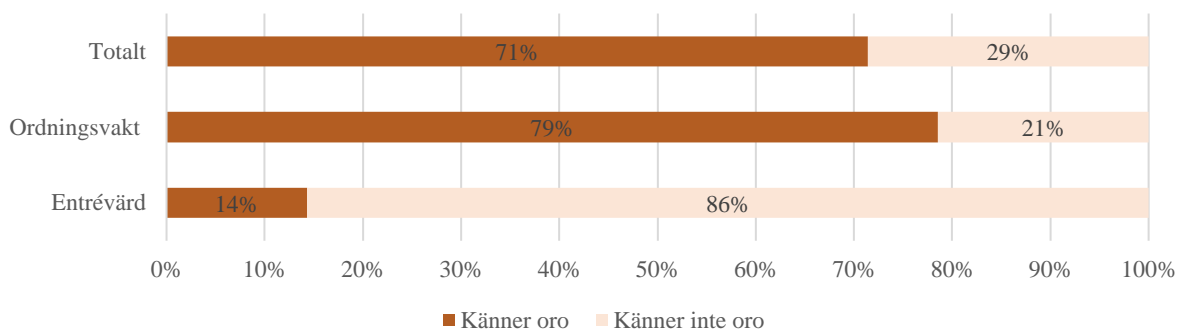

Diagram 11. Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63) som i samband med en händelse i arbetet.

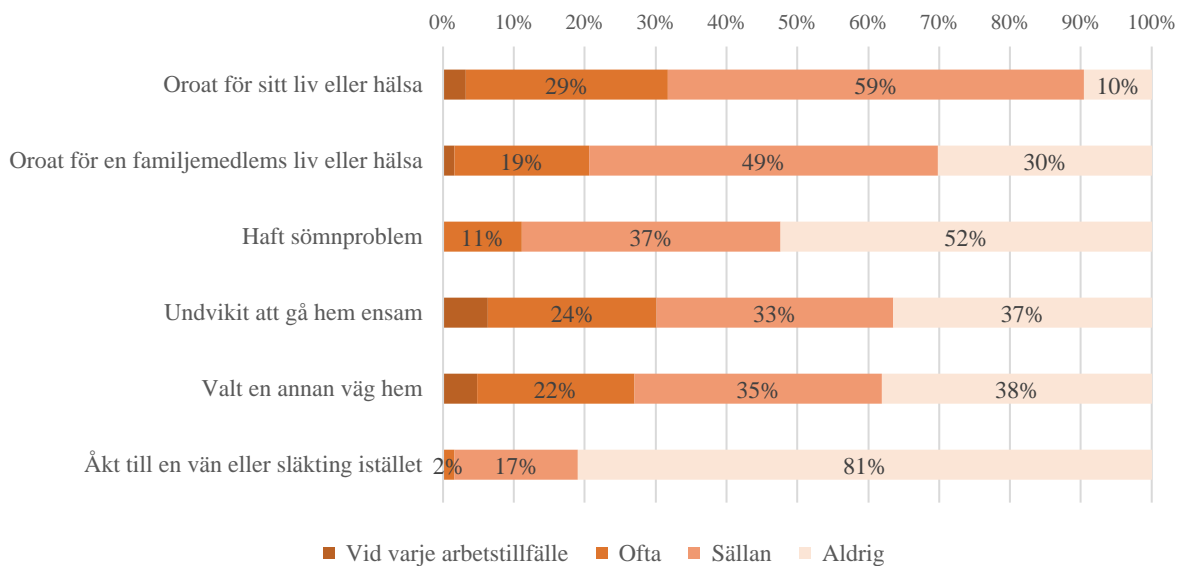

Diagram 12. Uppskattning av om arbetsrelaterat våld i förekommer i yrket som ordningsvakter eller entrévärdar och om det är ett stort, litet eller inget problem. Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63).

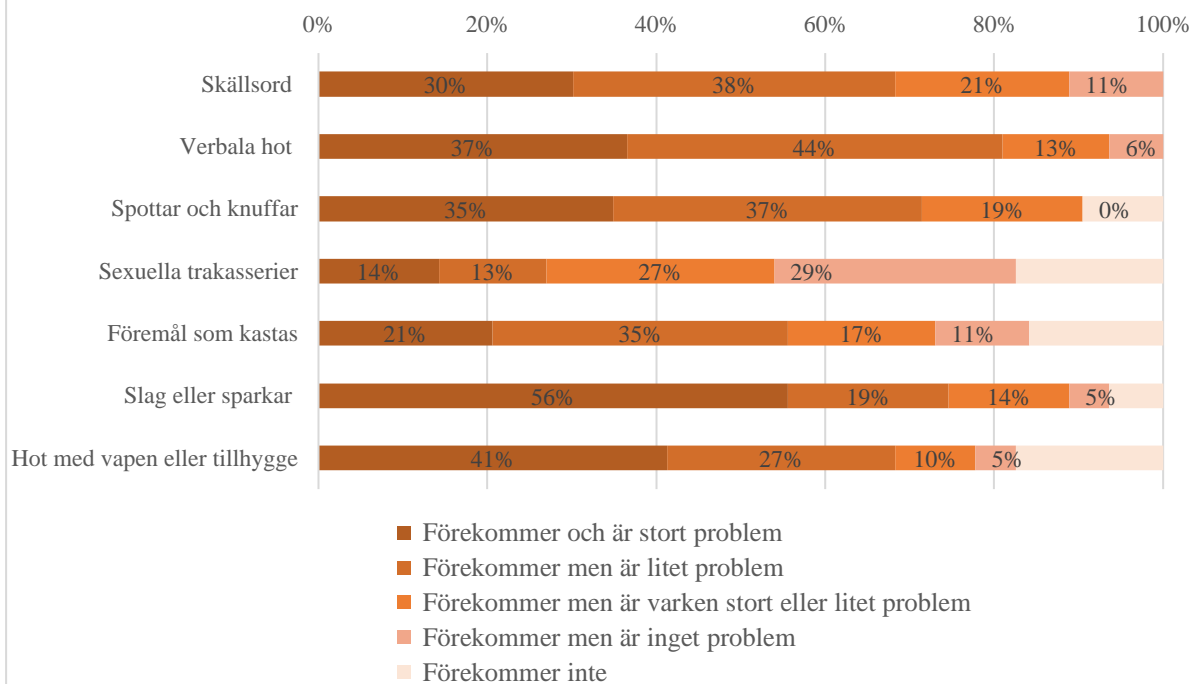

Diagram 13. Upplevd risk för att bli utsatt för arbetsrelaterat våld. Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63).

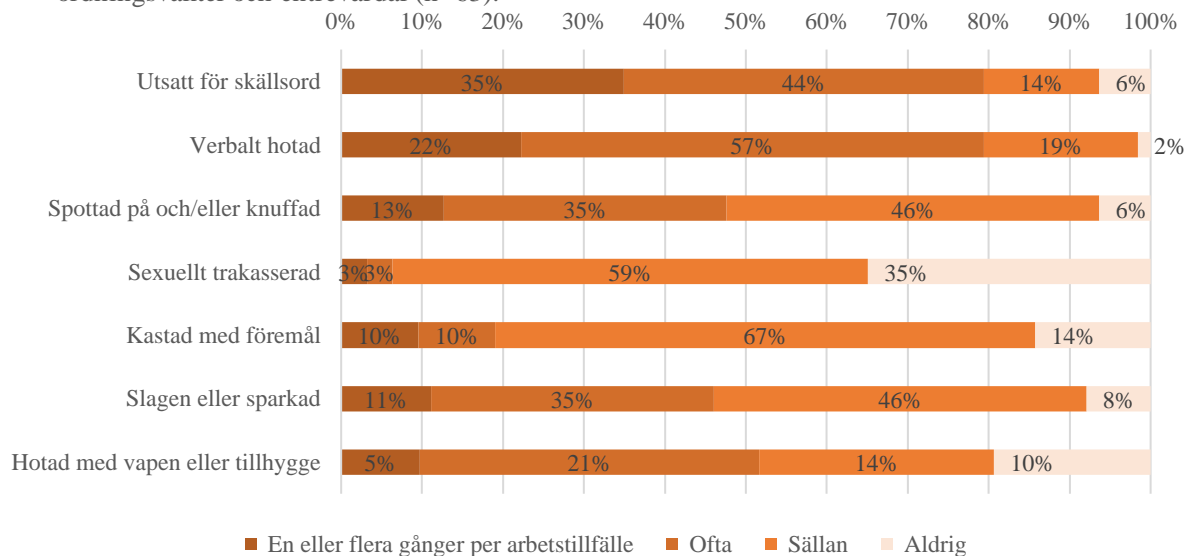

Diagram 14. Upplevd oro för att bli utsatt för arbetsrelaterat våld. Andel ordningsvakter och entrévärdar (n=63).

